

DU ER PETRUS
MATTHÆUSEVANGELIET
16, 13-23
INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord og indledning	Side 1
Den litterære baggrund for teksten	Side 2
Teksten, 16,13-18a	Side 5
Fortsættelse, 16,18b-20	Side 12
Fortsættelse, 16,21-23	Side 15
Ekskurs 1: Læreembedet	Side 16
Bibelens overlevering i Kirkens historie: Kanon	Side 20
Ekskurs 2: Mission	Side 21
Konklusion	Side 25
Appendiks	Side 26
Afslutning	Side 28

DU ER PETRUS

Matthæus 16,13-23

FORORD:

Hvad siger Matthæusevangeliet om apostlen Peter? Kerneteksten er 16,13-23. Hvad ønsker evangelisten at sige, først og fremmest til sin målgruppe, de første kristne menigheder i Palæstina og Syrien og dernæst til os? Vi spørger derfor ikke evangelisten, hvad han vil svare på vore aktuelle spørgsmål om paveembedet og lign. De problemer, som teologisk bl.a. er knyttet til netop denne tekst, "glemmer" vi helt for ikke blive blind for evangelistens budskab til sin samtid.

INDLEDNING

Evangeliet er skrevet efter år 70, dvs. det år, hvor Jerusalem og templet blev (gen)erobret af romerne og ødelagt. Hvordan skal man være en troende jøde, når der ikke er et tempel? Dette evangelium har denne for jødedommen så katastrofale hændelse som baggrund. Det er ret sikkert skrevet i Syrien, hvor der var mange jødiske synagoger. På det tidspunkt var der efterhånden også en del lokale kristne kirker, der bestod af jødekristne og hedningekristne samtidig med, at der kunne være en vis forbindelse til de lokale synagoger. Situationen er altså den: Der bestod i et vist omfang en forbindelse mellem de lokale synagoger og de kristne menigheder.

Matthæusevangeliet vil på denne baggrund svare på spørgsmålet: Hvor er "det sande Israel". Svaret er: Kristi kirke er det sande Israel¹.

Før år 70 var Jerusalem og templet jødernes midtpunkt, og det jødiske samfund var ledet af et synedrium (græsk ord for rådsforsamling), som havde 71 medlemmer ledet af ypperstepræsten. Øvrige medlemmer var alle de, der tilhørte den ypperstepræstelige familie, samt en større gruppe af skriftkloge, der tilhørte farisæernes parti, og desuden en gruppe af ældste, der repræsenterede aristokratiet. Også i provinsbyer var der synedrier. Synedriet i Jerusalem spillede en afgørende rolle i forholdet til Jesus og efter hans opstandelse i forhold til den første kirke i Jerusalem. De var således ansvarlige for, at Jesus blev henrettet og Stefanus.

Man kan kort sammenfatte problemet således: Jesus med sin forkyndelse og tjeneste tog mere og mere afstand fra den udgave af Guds folk, som synedriet i Jerusalem stod for og var ansvarlig for. Det samme kom derfor også til at gælde for kirken i Jerusalem. Den udviklede sig til at være et alternativ til den officielle jødedom. Det skal tilføjes, at også Qumran sekten var i modstrid med den officielle jødedom.

Da den officielle jødedom kollapsede i år 70, mister synedriet i Jerusalem sin magt, som overgår til en ny rådsforsamling i byen Jamnia ikke langt fra kysten². Denne rådsforsamling var ledet af en rabbiner og bestod kun af rabbinere, alle tilhørende farisæerne. Lidt efter lidt fik dette synedrium det overordnede ansvar for jødedommens religiøse praksis, som skulle rekonstrueres på basis af synagogeinstitutionen. Der skulle udvikles en synagogegudstjeneste til erstatning for tempelkulten. Synagogen blev samlingsstedet for det jødiske folk, især på sabbatten. Gudstjenesten bestod først og fremmest af bøn, bibellæsning og undervisning. De tidligere præster kom overhovedet ikke til at spille nogen rolle. Synagogen blev ledet af lokale mennesker og en forstander, som kunne være udnævnt af det store synedrium i Jamnia.

¹ Wolfgang Trilling, *Das Wahre Israel*, 1959, behandler denne problematik.

² Gads Bibel Leksikon: Jamnia, s 354-55

Jødedommen kendte også til en vigtig institution af "apostle" (apostoli, schlihim)³. Det var lærde, som blev udsendt af synedriet (i Jerusalem?) og i Jamnia til synagogerne i diasporaen, for at føre tilsyn med disse. Jødedommen var således organiseret med en centralt placeret myndighed, der stod i forbindelse med synagogerne rundt omkring. Disse 'udsendinge' rejste ofte to og to. Det må være på denne baggrund, at Saulus bad om et brev fra ypperstepræsten til synagogen i Damaskus, så han kunne arrestere de kristne jøder dér (AG 9,1).

Lukas beskriver i AG (2,42), hvordan modermenigheden i Jerusalem fungerede: Undervisning ved apostlene, fælleskabet, brødets brydelse og bønnerne. Disse nøgleord afspejler en synagoges måde at fungere på.

Jødedommen, som efterhånden var blevet spredt i store dele af den kendte verden, følte sig forbundet som et folk med den samme religion. Samlingsstederne for jøderne var synagogerne, der var fast organiseret og også havde tilknytning til hinanden som sagt ovenfor. I det første århundrede i vores tidsregning var der mange ikke-jøder, der var konverteret til jødedommen. Denne veldokumenterede situation er baggrunden for de første kristne menigheder. Som udgangspunkt forholder de sig derfor til de bestående synagoger, hvor de kristne forkyndere kommer hen. Dette mønster er tydeligt i AG. Derfor er det vigtigt at konstatere, at det som oftest netop var de "konverterede" (= gudfrygtige) hedninger, der blev kristne, når de hørte apostlenes forkyndelse. De var tilsyneladende mere åbne for Guds tale.

Denne institutionelle baggrund for jødedommen er kapital for at forstå både NT og kirken som et samfund. På en vis måde genfindes jødedommens måde at fungere på i kirkens liv⁴. Der er både en radikal forskel, men også en væsentlig lighed, som nutidige kristne er mere eller mindre uvidende om. Men det er netop i vor tid, at kristne teologer for alvor er begyndt at interessere sig for kirkens jødiske rødder og baggrund. Uden et rimeligt kendskab til jødedommen på Jesu tid vil vi overhovedet ikke være i stand til at forstå NTs budskab til os i dag.

Kirken er en fortsættelse af jødedommen men også en alternativ udgave af den.

Farisæerne spiller en hovedrolle som Jesu modstandere i Matthæusevangeliet og afspejler således situationen efter år 70, hvor det var dem, der overtog det åndelige lederskab i jødedommen. De fleste skriftkloge tilhørte denne gruppe.

DEN LITTERÆRE BAGGRUND FOR TEKSTEN

Evangelisten begynder med at slå fast, at Jesus begynder sin mission i Galilæa, for at det skal gå i opfyldelse, som profeten Esajas har sagt: *"Zebulons land og Naftalins land, vejen langs havet, landet på den anden side af Jordan, folkeslagenes Galilæa, det folk, der sad i mørket, har set et stort lys, og de, der sad i dødens land og skygge, for dem brød et lys frem"* (4,15-16). Og evangelisten afslutter sit evangelium i Galilæa, hvor Jesus efter sin opstandelse sender de elleve disciple ud i hele verden for at gøre alle folkeslag til sine disciple, og hans sidste ord er: *"se, jer med jer alle dage indtil verdens ende"* (28,20). Disse to tekster er rammen om Matthæusevangeliet og det lys, vi skal læse evangeliet i. Gud har gennem profeten Esajas forudsagt, hvad Jesus skal gøre både blandt jøderne og blandt alle andre folkeslag. Denne profetiske tekst skal forstås som nøglen til evangeliet.

³ The Jewish People in the First Century I, 205.

⁴ Se: The Jewish People in the First Century I+II, 1974, 1976.

Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch I-V, 1961-1963

Den aktuelle tekst (16,13-23) deler evangeliet op i to halvdele. Peters bekendelse er afslutningen på den første del. Jesu meddelelse om, at han skal til Jerusalem for at lide og opstå er begyndelsen på den anden halvdel⁵.

1. Jesus befinder sig i et område nær byen Caesarea Filippi, da han gør status. Denne by ligger på grænsen mellem jødisk og syrisk territorium ved Hermon bjerget, altså nordøst for Palæstina. Her gør Jesus status: Hvordan har jøderne reageret på hans forkyndelse og hans undergerninger?

Men baggrunden for denne status er den før omtalte mission i Galilæa, hvor også allerede hedningerne nævnes. Jesu mission er allerede fra første færd af også rettet mod ikke-jøder.

Matthæus har samlet mange af Jesu ord i en helhed, som vi kalder bjergprædikenen (5-7), og efterfølgende mange af hans undergerninger i en anden gruppe (8-9). En tredje gruppe nævner episoder fra Jesu møde med diverse personer og grupper og omtaler også udsendelsen af de 12 disciple og vejledningen af dem (en lang vejledning med mange detaljer, som også peger ud i fremtiden). Evangelisten har således også fortalt os, hvad Jesus har gjort i den første fase af sin mission. Vi er ligesom inddraget fra begyndelsen.

2. Jesus inddrager de 12 disciple i sin evangelisering og uddanner dem (10,1-11,1). Det er i denne forbindelse, at "han kaldte de tolv disciple til sig". Det er første gang, vi får at vide, at Jesus havde tolv disciple, og de kaldes også her "apostle"⁶, og vi får navnene på dem alle. "Først er der Simon, som kaldes Peter, og hans bror Andreas ...". Peter har allerede her en førsteplads, og han nævnes både med sit fødenavn Simon og tilnavnet Peter. Matthæus kalder ham allerede på det tidspunkt for Peter. Er det Jesus, der har givet ham dette tilnavn? Johannes skriver, at det var Jesus, der gav ham det, da de mødtes første gang efter Døberens vidnesbyrd om Jesus: "*Jesus siger til ham: Du er Simon, Johannes' søn: Du skal kaldes Kefas, som betyder Petros*" (Joh 1,42). Der er altså en vis usikkerhed om, hvordan Simon fik dette tilnavn; men han får det ikke først i den omtalte tekst (16,18). Det står dog fast, at det efterhånden blev hans officielle navn og angiver, at han har en første rolle blandt disciplene.

Matthæus forbinder den officielle udsendelse af de tolv apostle med den senere bekendelse (16,16 ff). Disse tolv er ikke tolv individuelle disciple, men en gruppe på tolv, som Jesus danner, et fællesskab. Det er kun i denne tekst, at evangelisten bruger ordet "apostle", ellers hedder de "disciple" eller "de tolv". Det har en betydning. Jesus begynder på denne måde at skabe noget nyt, et alternativ til jødedommen. Det er også i den sidste del af evangeliet, at Jesus mere og mere konfronteres med den officielle jødedom, især repræsenteret af farisæerne. Det afspejler de første kristne menigheders problem i forhold til jøderne.

3. Disse emner er baggrunden for, at Jesus laver status udenfor det egentlige jødiske territorium: Hvor står jeg? Men det er vigtigt at understrege, at disciplene (de tolv) sammen med Jesus skal gøre status med henblik på, at de selv skal lære Jesus at kende på en ny måde, dvs. komme til tro. De havde jo endnu ikke troen på ham som Messias, som er det centrale kristne budskab.

4. For de kristne menigheder i Syrien var det af betydning, at denne status foregik på deres "territorium". De kunne så identificere sig med Peter og de andre apostle.

⁵ Joachim Gnllka, Das Matthäusevangelium, 1988.

⁶ Også jødedommen kendte som ovenfor anført apostelinstitutionen. Man kan ikke undgå at se en forbindelse til de kristne apostle, som altså ikke er identisk med de "tolv". Har kirken fra begyndelsen overtaget det jødiske apostelbegreb? Og er der også en forbindelse til kirkens centrum, modernigheden i Jerusalem?

5. Matthæus indleder sit evangelium med at nævne Jesu stamtavle. Han viser således de jødekristne (og hedningekristne), at Jesus virkelig nedstammer både fra Abraham, jødernes stamfader, og David, og at han er den konge, Gud havde lovet David skulle sidde på hans trone til evig tid. Fra eksilet og til Jesu komme havde der ikke været nogen konge i Jerusalem, altså Guds løfte til David var blevet suspenderet, derfor ventede jøderne på Jesu tid, at Gud i deres tid ville opfylde sit løfte til David⁷. De ventede, at Messias nu ville komme. Messias, som betyder den salvede, var betegnelsen for denne konge. Matthæus slutter stamtavlen med ordene: *"Jakob var far til Josef, Marias mand. Hun fødte Jesus, som kaldes Kristus (Messias)"* (1,16). Udtrykket "kaldes" betyder på Bibelens sprog "er". Derfor nævner Matthæus udtrykkelig Bethlehem, Davids by, som stedet hvor Jesus bliver født, og hvor vismændene finder ham og tilbeder ham som jødernes kongen: "hvor er jødernes nyfødte konge"? spørger de Herodes (2,2). Jesus fødes i Davids by, fordi han nedstammer fra David. Matthæus identificerer således allerede Jesus som Messias i kraft af hans oprindelse. Vismændene repræsenterer alle de hedninger, som en dag vil komme til tro på Messias, Davids søn. Disse repræsentanter for de kommende hedningekristne tilbeder allerede Messias, jødernes konge, i Jesusbarnet. Det er også et budskab til de første kristne af jødisk og hedensk herkomst. Allerede den gang var der et modsætningsforhold mellem Jerusalem repræsenterende den officielle jødedom og Betlehem, fødestedet for den sande konge i Israel. Evangeliets grundproblematik afspejles altså lige fra begyndelsen. Den nyfødte kongesøn måtte reddes af hans forældre, som flygtede til Ægypten, fordi kong Herodes i Jerusalem ønskede at dræbe ham, da han var tronarving iflg. Skriften. En skarpere beskrivelse af situationen kan vel næppe tænkes. Israels nyfødte kongesøn kunne ikke accepteres i det officielle Israel, men blev det til gengæld af repræsentanter for hedningerne. Jesus skulle også blive hedningernes konge.

6. Den sidste aften forudsiger Jesus, at alle hans disciple vil svigte ham samme nat. Men Peter svarer: *"Selvom alle falder fra dig, vil jeg ikke falde fra dig"* (26,33); men Jesus siger klart til ham, at han vil fornægte ham tre gange (26,34), hvilket også sker et par timer senere, netop i ypperstepræstens gård, men Peter fortryder det dybt, da han husker på Jesu ord (26,74-75). Peter er kommet i en konflikt mellem den officielle jødedom og sin tro på Jesus, som Kristus.

7. Pilatus spørger direkte Jesus: *"Er du jødernes konge, og Jesus siger: du siger det selv"* (27,11). Og Pilatus dømmes ham på dette grundlag og sætter dommen på korset: *"Dette er Jesus, jødernes konge"*. Alle tilskuerne, ypperstepræsterne, de skriftkloge og de ældste håner ham: *"Andre har han frelst, sig selv kan han ikke frelse; han er Israels konge: han skal stige ned fra korset nu, og vi vil tro på ham"* (27,39-42). Denne scene er ligesom højdepunktet i Matthæusevangeliet: Er Jesus, der hænger på korset, Messias, ja eller nej? Jødernes officielle ledere, synedriet, som direkte nævnes (v. 41), siger med hån: nej.

8. Det er kun de trofaste kvinder, der var til stede ved korset, og som møder den Opstandne påskemorgen, der holder fast ved deres tro på Jesus; men Jesus sender dem med et budskab til "sine brødre": *"De skal gå til Galilæa, og der skal de se mig"* (28,10). Jesus kalder de elleve (Judas var jo død) for sine brødre, nu er de ikke først og fremmest hans disciple eller apostle, men brødre. I kraft af Jesu død og opstandelse har de (vi) fået en ny identitet. Og scenen skifter: Det er ikke længere Jerusalem, der er centrum for Israel, Guds folk, det er Galilæa, porten til hele verden, 'hedningernes Galilæa' (Jes. 8,23 og Matth. 4,15). Derfra sender han de elleve ud med det glade budskab til alle folkeslag for at indbyde dem til at blive hans disciple: De skal undervise dem i alt

⁷ Kong Herodes var ikke efterkommer af David, og derfor var han ikke den "rigtige" konge.

det, Jesus har lært dem, ”og se, jeg er med jer alle dage til tidernes ende” (28,20)⁸. Jerusalem spiller ingen rolle i Matthæusevangeliet efter opstandelsen i modsætning til i de andre evangeliske traditioner. Jerusalem er passé i Guds folks historie. Vi skal igen forestille os, hvordan de første jødekristne læsere har forstået dette budskab. Det er et signal fra evangelistens side: Kirkens fremtid ligger ikke i Jerusalem, men i verdensmissionen, hvilket allerede blev fastslået i begyndelsen af Jesu mission (4,12-17).

Vi skal også lægge mærke til, at evangeliet slutter med at nævne de 11, som får en verdensmission. Det skal ikke forstås historisk, men teologisk. Se længere nede.

9. Matthæus bygger således hele sit evangelium op på budskabet om Jesus som Messias, Kristus, jødernes sande konge, der skal blive hele verdens konge og frelser. Det er Israels sande konge, der er i centrum. Det er på denne baggrund, at vi skal læse den omtalte tekst:

TEKSTEN (16,13-23)

V13 ”Da Jesus kom til området ved Cæsarea Filippi spurgte han sine disciple: ”Hvem siger menneskene, at Menneskesønnen er”? V14, De sagde: ”nogle: Johannes Døberer, andre: Elias, og igen andre: Jeremias eller en af profeterne”. V15, Han sagde til dem: ”men I, hvem siger I, at jeg er”? V16, Da svarede Simon Peter og sagde: ”du er Kristus, den levende Guds Søn”. V17, Da svarede Jesus og sagde til ham: ”du er salig, Simon Barjona, for det har kød og blod ikke åbenbaret dig, men min Far i himlene. V18, og jeg siger dig: du er Petrus⁹, og på denne klippe (petra) vil jeg bygge min kirke, og dødsrigets porte skal ikke besejre den. V19, Jeg vil give dig nøglerne til himlenes rige, og hvad du binder på jorden, skal være bundet i himlene, og hvad du løser på jorden, skal være løst i himlene”. Så befalede han disciplene, at de ikke måtte sige til nogen, at han er Kristus”.

KOMMENTAR:

V13: Jesus bruger udtrykket ”menneskesøn” om sig selv. Han spørger ikke, hvem siger menneskene, ’jeg’ er. ”Menneskesøn” er den betegnelse, Jesus oftest bruger om sig selv i evangelierne. Hvad betyder ”Menneskesøn”? Direkte oversat fra hebraisk betyder det blot ”menneske”, men allerede i Daniels bog (kap. 7,9-14) optræder en menneskesøn i en himmelsk vision, som får ”herredømme, ære og kongerige” af Gud, der sidder på tronen. Denne menneskesøn symboliserer måske Guds folk, der en dag vil blive et ”evigt rige” (7,27). Jesus bruger dette udtryk for på en gang at dække over, hvem han er, og samtidig antyde, at hans person har noget med det kommende Guds rige at gøre.

⁸ Se s 2.

⁹Oversættelsen: ”Du er Petrus”. I teksten står der, at Jesus siger, ”du er Petrus”, men bruger derefter ordet petra, som betyder klippe. ’Petrus’ betyder ikke klippe, men Jesus tolker ’Petrus’ som klippe (’petra’). Jesus gav måske allerede Simon et nyt navn, Kefa(s), som betyder (ædel)sten på aramaisk, da han møder ham første gang (Joh 1,42). Jfr. 1. Kor. 15,5. Flere gange i GT giver Gud en person et nyt navn, f.eks. Abram, nemlig Abraham (1. Mos. 17,5), som bliver Abrams nye identitet. På samme måde giver Jesus Simon en ny identitet: Kefas (jfr. Joh 1,42). Peters tilnavn er altså Kefas (sten) som så i Matth. 16,18 oversættes til Petros og tolkes som petra, som betyder klippe. Se Exegetisches Wörterbuch zum NT, III 191-201. Kort fortalt: Simons tilnavn var oprindeligt Kefas (sten). Det bliver oversat til Petros, og Petros bliver tolket som petra (klippe). Evangelistens intention er tydeligvis at understrege Peters særlige funktion som ”klippe”, som ikke er et navn men udledt af hans navn. Jesus gør ham til noget specielt, som han ikke var som udgangspunkt. Matthæus understreger på denne måde Peters særstilling.

Jesus spørger direkte, hvem "menneskene" siger, han er. Således omfatter spørgsmålet ikke blot de mange jøder, der har hørt og set Jesus, men får en universel klang: Alle mennesker skal før eller siden tage stilling til, hvem han er, altså hvem han er, der kalder sig "menneskesøn". Faktisk havde mange ikke-jøder allerede hørt Jesu forkynde det glade budskab i Galilæa.

V14: Svarene, som disciplene giver, er uklare. Man kan forstå, at Elias nævnes, for jøderne ventede, at han vil komme igen for at forberede Kristi komme. Men Johannes Døberen eller Jeremias eller en anden af de gamle profeter? Den folkelige forestilling er, at de gamle profeter på en eller anden måde har med den messianske tidsalder at gøre, der på flere måder genspejler Israels historie, hvor disse profeter spillede en stor rolle. Man har altså betragtet Jesus som en profet i lighed med de gamle. Det er i sig selv vigtigt at understrege, fordi det fortæller, at menneskene tog Jesus alvorlig. Han var sendt af Gud ligesom de gamle profeter; men hans egentlig identitet kendte de ikke.

V15-16: På denne baggrund må Jesus derfor spørge disciplene, om de har den samme opfattelse, nemlig at han kun er en profet. Bemærk, at Jesus her siger "hvem jeg er" og ikke, hvem "menneskesønnen" er. Jesus er for disciplene en anden, end han er for andre. De har et personligt forhold til ham, dog uden at kende ham fuldt ud.

Det er Simon Peter, der svarer. Allerede i 10,2 nævnes Simon som den første af de tolv apostle. Ifg. teksten kaldes han allerede for Simon Peter. Jesus giver ham altså ikke tilnavnet Peter ved denne lejlighed (se note 9). Han tiltaler ham her med sit fulde jødiske navn: Simon Barjona. Det er denne første apostel, der besvarer Jesu spørgsmål; Matthæus kalder ham nu Simon Peter. Denne veksling i denne centrale tekst vækker til eftertanke: Evangelisten giver ham det navn, han senere blev kaldt. Jesus kalder ham ved hans fulde navn, men uden Peter. Først derefter bruger Jesus tilnavnet Peter og tolker det som klippe. Jesus spørger udtrykkeligt alle de tolv disciple (de kaldes ikke her apostle). Det kan kun betyde, at Simon Peter svarer både på egne og på de andres vegne, selvom Jesus i næste omgang kun henvender sig til ham. Det betyder noget, at Peter taler på alle de tolv disciples vegne. Han er talerør for de tolv. Jesus er Kristus, det græske ord for Messias, altså Israels konge, som Gud havde lovet David skulle komme, når Guds rige var forestående. Messias (Kristus) betyder den Salvete. Både konger og præster blev salvet. Hvordan forstår Simon Peter de næste ord: "den levende Guds Søn"? Sikkert ikke som vi, nemlig, at Jesus af natur er Guds Søn, født af Faderen fra evighed af. Så langt var Peter og disciplene ikke kommet. Selve udtrykket Guds Søn betyder i et jødisk sammenhæng et menneske, som Gud har udvalgt til at repræsentere sig. Det er betegnelsen for, at Jesus er særlig udvalgt af Gud. Men læserne af evangeliet har forstået det, som vi gør, at han i egentlig forstand er Guds søn.

Det er nærliggende i denne forbindelse at henvise til Jesu dåb i Jordan (3,16-17). Straks efter dåben (ikke under dåben, der er tale om to handlinger) åbner Himlene sig, og Jesus ser Guds Ånd stige ned som en due og komme over ham, og straks efter lyder der en stemme også fra Himlene: "*Denne er min Søn, den elskede, i ham har jeg velbehag*". Gud siger ikke, som i Markus 1,11: "*Du er min Søn*". I Matthæus erklærer Gud, at Jesus er hans søn. Hvem erklærer han det overfor? Vel overfor os alle sammen. Hvis vi nu ser denne erklæring i lyset af 16,16 - 17, så er der tale om, at Gud principielt åbenbarer for os, hvem Jesus er; men ikke kun det. Det sker i forbindelse med, at Helligånden kommer over Jesus i en dues skikkelse. Det kan kun betyde, at Faderen nu salver sin

Søn med Helligånden, altså gør ham til Messias / Kristus¹⁰. Peter og de andre disciple var ikke tilstede den gang. Faderen måtte derfor i løbet af Jesu liv og gerning åbenbare for disciplene, hvem han havde salvet med Helligånden, hvem der var Messias. I 16,17 uddyber Jesus dette, idet han nu kalder Gud for *"min Far, som er i Himlene"*. Det jødiske udtryk "Guds Søn" får betydningen Guds Søn i kristen forstand. Men det har disciplene naturligvis ikke fattet den gang, men det gør vi, som læser Matthæusevangeliet som kristne. Matthæus forudsætter, at vi, der læser hans evangelium, har troen.

Helligånden stiger ned over Jesus i skikkelse af en due. Også dette symbol må have en betydning. For det første må Helligånden nødvendigvis påtage sig en synlig skikkelse, hvis vi skal identificere ham. Pinsedag er det i form af ild og vind. En velbegrundet forklaring er ganske enkelt, at duen var symbolet på Israel¹¹. Det betyder så, at Helligånden bekræfter ligesom Faderen, at Jesus er den Salvede (Messias), Guds folks konge. Men vi kan gå et skridt videre. Jesus salves med Helligånden som Israels konge. Det er Guds folks Helligånd, Jesus modtager for at blive Israels Messias. Begivenheden efter Jesu dåb skal forstås således, at Jesus nu af Faderen salves med Helligånden, altså bliver Messias, Kristus. Nu har Jesus som menneske fået sin identitet som Messias, Israels konge. Derfor kan han nu begynde sin gerning.

Der er en betydningsfuld parallel i 4. Mosebog 11,24-25, som understreger Helligåndens betydning også i GT: *"Moses gik ud og fortalte folket, hvad Herren havde sagt. Han samlede halvfjerds mænd af folkets ældste og lod dem stille sig omkring teltet. Herren steg ned i skyen og talte til ham, og han tog noget af den ånd, som hvilede på ham, og lagde den på de halvfjerds¹² ældste. Ånden kom over dem, og de kom i profetisk henrykkelse. Det gjorde de ikke siden hen"*. Allerede i ørkenen er Helligånden virksom, først i Moses og dernæst i folkets ældste. Helligånden er Israels Ånd.

Peters budskab pinsedag er, at Guds Ånd nu vil blive udgydt over alle mennesker, hvis de tror på Jesus (AG 2,17). Helligånden er således også det nye Israels Ånd. Jesus er nøglepersonen. Som Messias kan han nu salve Guds nye folk. Vi kan godt identificere 'Herren' i 4. Mosebog med Jesus, Israels Gud, selvom han endnu ikke var blevet menneske. Således understreges kontinuiteten mellem Israel og kirken.

V17: Det er ikke noget menneske, der har fortalt Simon Peter (eller de andre disciple), at Jesus er Messias, den Salvede. Det er Gud Far, der har åbenbaret det. Hvordan? Det siger Jesus ikke, men forklaringen kan kun være, at Gud har indgydt i Simon Peters (og i de andre disciples) hjerte denne tro. Tro er altså ikke en menneskelig konklusion, man kommer til, men en uforklarlig vished, Gud skænker et menneske direkte. Jesu ord har en kapital betydning, fordi konklusionen er, at ingen nok så god undervisning kan give et menneske troen – selv ikke Jesus kunne gøre det som menneske. Nøgleordet er "åbenbaring" (apokalypse), som direkte betyder at afdække noget, der er skjult. Således kommer dette ord til at betegne Guds åbenbaring af sig selv og sin søn. Kristendommen er i strengeste forstand en "åbenbaringsreligion" ligesom jødedommen. Denne åbenbaring begyndte med Abraham og sluttede med Jesus. Vi bruger derfor ordet "åbenbaringshistorie". Gud åbenbarer i et historieføløb, hvem han er. Bibelen er det autentiske

¹⁰ Bemærk: Teksten bruger en bestemt model. Først salves Jesus med Helligånden, derpå erklærer Gud, at han er hans søn. Guds erklæring tolker salvelsen, med andre ord: salvelsen og ordene er en og samme handling. Denne form er definitionen på et sakramente.

¹¹ Fritsleo Lentzen-Deis, Die Taufe Jesu nach den Synoptikern (1969) s. 181.

¹² Synedriet bestod også af 70 (71) medlemmer, se The Jewish People in the First Century I s. 381-384.

udtryk for denne åbenbaringshistorie¹³. Mennesket mistede forståelsen for, hvem den sande Gud var, da det afviste ham i Paradiset (1. Mos. 3). Slangen forledte vore stamforældre til at spise af det symbolske kundskabstræ, så deres øjne blev "åbnet", så de kunne blive ligesom Gud, der kender "godt og ondt" (jfr. 3,3-5), dvs. blive ligeså kloge som Gud. Alle religioner ned gennem tiden er et forsøg på fra menneskets side at finde tilbage til den sande Gud, men uden held. Kun Gud selv kan åbenbare det for os. Derfor sendte han sin Søn som menneske. Vi skal lægge mærke til, at Jesus ikke siger, at det er Gud, men hans Far i himlene, der åbenbarede det: Faderen åbenbarer sin Søns identitet, og Sønnen åbenbarer Faderens identitet ved Helligånden. Det er kristendommen i en nøddeskal.

V18. På Simon Peters bekendelse svarer Jesus, at Simon er en klippe. På græsk står Petros (latin: Petrus): "*og jeg siger dig: du er Petros (Petrus) og på denne klippe (petra) vil jeg bygge min Kirke, og dødsrigets porte skal ikke besejre den*"¹⁴. Peter betyder som sagt ikke klippe, men Jesus tolker navnet som klippe (Petros / petra). Denne forståelse er vigtig for at forstå det følgende, nemlig hvem Simon Peter er? Israel brugte mange gange ordet "klippe" eller "bjerg" for at betegne Jerusalem som Israels centrum. Således var templet i Jerusalem bygget på Zions bjerg/klippe. Bag denne forestilling om, at Gud bor på et bjerg, ligger også historien om Sinai bjerg. Men også alle naboreligionerne havde forestillinger om, at guderne boede på et bjerg. Tænk blot på Babelstårnet, som de første mennesker byggede for at nå op til himlen, til Gud. De boede nemlig i lavlandet (1. Mos. 11). Også på dansk tænker vi lidt i samme baner, når vi kalder en høj for "Himmelbjerget". Og en engel viser til slut Johannes, hvordan "den hellige by, Jerusalem", "Lammets hustru", kom ned fra Himlen "på et stort højt bjerg" (Åb 21,9-10). Derfor må Jesus også symbolsk bygge sin kirke på en klippe/et bjerg, som han selv skaber. Simons tilnavn Peter bliver et symbol på det fundament, Jesus nu ønsker at bygge sin kirke på som et alternativ til Sions bjerg, det gamle Jerusalem.

Kristus bygger sin kirke, og fundamentet er Simon Peter. Simons tilnavn Peter (se note 9) bruger Jesus som navn på det fundament, han vil bygge sin kirke på. Simons tilnavn Peter får en symbolsk betydning på grund af Jesu ord. Efterfølgende kaldte kirken ham nemlig Simon Peter og til sidste blot Peter. Det oprindelige ord Kefas bliver oversat til græsk som Petros og til latin som Petrus. Denne "navneudvikling" er et kendetegn på, hvordan Peters rolle er universel og afspejler, at Kristi kirke ikke er jødisk men skal være til for alle folkeslag, altså "katolsk".

Er det kun Simon Peters person, der er Kirkens grundlag, eller er de andre tolv (elleve) disciple det også? Hvis Simon Peter bekender sin tro på Jesus som Messias både på egne og andres vegne, må også de andre disciple være grundlaget.

For at forstå ligheden, men også kontrasten, kan vi citerer fra en af de bibelske salmer (48): "*Jahve er stor og højt lovprist. I vor Guds by er hans hellige bjerg. Den smukkeste tinde. Hele jordens fryd. Zions bjerg er Zaphons hjerte, den store konges by*" (v1-3)¹⁵ ... Denne salme er en lovprisning af Jerusalem, Guds hellige bjerg, som her fremstilles som verdens navle og Guds bolig. Bjerget Zaphon (i dag: Casius bjerg) var verdens navle i den kananæiske religion. Nu er det altså ikke længere Zions bjerg, der er verdens navle, men kirken, bygget på Simon Peter som fundament¹⁶.

¹³ Se også Johannesprologen, Joh. 1,1-18 og 16,12-15. Dog bruges ikke ordet "åbenbaring", men f.eks. lys og sandhed.

¹⁴ Se note 9.

¹⁵ Gengivet efter Mitchell Dahood, Anchor Bible, Psalms I.

¹⁶ For at forstå disse henvisninger til GT skal vi huske, at evangeliet er skrevet til jødekristne menigheder. De skal kunne associere evangeliet med GT.

Ordet 'bygge' hænger sammen med 'hus' eller lignende¹⁷. Det forekommer mange gange i NT og de fleste gange i religiøs og teologisk betydning, således er det nu kirken, der bliver bygget. På denne baggrund er det nyttigt at se et par eksempler i GT, hvor ordet 'bygge' bruges:

1. Mos. 2,21-25: Gud tager et ribben ud af Adam, og det "bygger han til en kvinde". Ribbenet bygges af Gud til en kvinde (ordret oversættelse). Adam genkender, at kvinden er ben af hans ben og kød af hans kød. De har samme natur, og dog er de af forskelligt køn, indser Adam. Guds mening med denne skaberhandling er, at de to skal blive "ét kød" = én levende organisme, én familie. Menneskeheden er som et hus, Gud bygger, dvs. som en familie. Her har kvinden den centrale rolle, som den, der giver livet videre. På denne baggrund indfører den bibelske forfatter et væsen: slangen, der skal forføre først kvinden og gennem hende Adam. Til hvad? At grundlægge menneskeslægten på andre præmisser end Guds. Menneskeparret kan blive lige så kloge som Gud, når det drejer sig om at opbygge en menneskeslægt, sagde slangen. Mennesket kan selv blive byggherre. Denne problematik var højst aktuell i Guds folk, Israel, på tidspunktet for tilblivelsen af denne historie (9.-8. årh. f. Kr.): Skulle Israels Gud opbygge sit folk og dermed hele menneskeheden, eller nabofolkenes afguder, som var "ekspertes" i frugtbarhed og krig? Vi kender resultatet af denne ursynd: Menneskeslægtens historie blev en katastrofe lige til i dag. Det er derfor ikke overflødigt at nævne denne gamle tekst for at forstå hvilken betydning "bygge" skal have, når det er Jesus, der skal genopbygge verden. På grund af kvindens og mandens valg fik Gud ikke mulighed for at fuldføre opbygningen af menneskeslægten¹⁸.

I Johannes Åbenbaring kap. 12 fremtræder en ny kvinde klædt i Guds herlighed. Det er den endelige kvinde, der skal føde det barn, der skal befri menneskeslægten fra den katastrofale virkning af vore stamforældres forkerte valg. Vi skal ikke umiddelbart forstå kvinden som Jomfru Maria (hun har jo ikke født Jesus med smerter!), men som Guds folk, som skal føde frelseren, nemlig Messias. Guds folk både i den gamle pagt og i den nye pagt er denne kvinde, som slangen vil forsøge at ødelægge ligesom den første kvinde. Men hun får hjælp til at flygte ud i ørkenen, hvor Gud har givet hende et asyl (12,14-15). For at forstå denne tekst må vi hører, hvad Gud siger til slangen i 1. Mos. 3,15 efter syndefaldet: *"Jeg sætter fjendskab mellem dig og kvinden, mellem dit afkom og hendes: Hendes afkom skal knuse dit hoved, og du skal bide hendes afkom i hælen"*. Det er denne profeti, der går i opfyldelse i kapitel 12 i Åb. Det er Kristus, det handler om. Han skal nu knuse slangens hoved. Derfor kan dødsrigets porte ikke besejre kirken. Det er ikke kvinden / kirken, der skal besejre slangen, det er hendes søn, som er Messias. Det er Faderen, der sørger for, at kvinden / kirken har et asyl i ørkenen, så hun ikke bliver ødelagt af slangen, ligesom i fortællingen om syndefaldet. De her nævnte tekster belyser Jesu ord til Simon Peter.

Vi må også definere selve ordet "kirke", som her og i resten af NT er et nøgleord. Vi støder i denne forbindelse på en slags sprogforvirring. I vore bibeloversættelser (til dansk) står der normalt "menighed", hvor der på græsk står ekklesia (latin: ecclesia). Kirke må ikke forstås som en institution, men som et levende fællesskab¹⁹. 'Kirke' forstået som et konkret fællesskab er nok den bedste gengivelse af det græske ord ekklesia, så vi ikke tænker på menigheden som et lokalt sogn. 'Kirke findes kun i denne passage i Mtth., ellers mest hos Paulus og i AG. Derfor må det tillægges en særlig betydning i vores tekst.

¹⁷ Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament band II, 1211-1218.

¹⁸ Det er kvinden, der skal give livet videre, der bliver fristet; men det er Adam, der bærer hovedansvaret. Han overværede det hele og spiste også af frugten, som kvinden rakte ham! Han skulle have beskyttet kvinden.

¹⁹ A.G. 2,42 bruger udtrykket koinonia, fællesskab, (lat. communio) om den første menighed i Jerusalem.

Ordet ekklesia (ecclesia) gengiver det hebraiske ord qahal, som betyder 'forsamling'²⁰. Ordet blev brugt både om verdslige forsamlinger, men også om religiøse og kultiske forsamlinger. Der er en pointe i, at jødedommen ikke brugte ordet ekklesia men ordet synagoge, som er en oversættelse af det hebraiske ord 'edah, der også betyder forsamling'²¹. Begge ord er bibelske, men de første kristne har altså fravalgt begrebet synagoge og valgt begrebet ekklesia. Ekklesia i NT betyder både den lokale kirkelige forsamling og hele kirken, som her i Matthæusevangeliet. Den universelle kirke må ikke forstås som en organisation, men som Guds folk. Kirken er det nye Guds folk, den nye menneskehed, som Jesus har grundlagt og opbygger. Men vi må også fastholde betydningen af ekklesia (kirke) som en konkret lokal forsamling af mennesker og ikke en organisation. I vores tekst skal det forstås således, at kirke betyder Guds folk i sin helhed.

At de første kristne valgte at bruge ordet 'kirke' (ekklisia) om deres fællesskaber og ikke 'synagoge' kan kun betyde, at man ville understrege den principielle forskel mellem 'kirke' og 'synagoge', selvom begge ord går tilbage til GT.

Det er Jesus, som bygger sin kirke. Sammenhængen viser, at 'kirke' får karakter af en bygning, altså et tempel. I Joh. 2,19-21 omtaler Jesus sit eget legeme som det kommende tempel, som han vil "rejse" op af ruinerne, dvs. ved at opstå fra de døde. Men dette "tempel" består af levende stene, som er de troende jfr. 1. Pet. 2,1-10 (også denne tekst henviser til Zions bjerg).

Den nye identitet, at Simon Peter skal være kirkens fundament (klippe) hænger naturligvis sammen med hans bekendelse, at Jesus er Messias og Guds Søn. Derfor står der i teksten: "og jeg siger dig, at du er ..." (v 18). Spørgsmålet er nu, om det alene er Simon Peters bekendelse, der er fundamentet, eller om der er noget mere. Evangelisten taler om kirken, der som sagt betyder 'forsamling', altså ikke et tempel i fysisk forstand. Forsamling består af mennesker. Meningen må derfor være, at Jesus ikke bygger et nyt tempel på klippen i lighed med jødernes tempel, men et tempel i overført forstand, der består af levende stene, nemlig af troende mennesker. Det fysiske tempel erstattes af et åndeligt tempel, der kaldes kirke, forsamling. Denne forståelse kommer tydeligt frem i Peters første brev: "*Lad jer selv som levende stene bygges op som et åndeligt hus til et helligt præsteskab, der bringer åndelige ofre*" (1.Pet. 2,5). Paulus siger det samme i brevet til Efeserne: "*I ham (Kristus) er også I sammen med os bygget op til Guds bolig i Ånden*" (2,22). Kristus bygger altså en ny bolig til Gud af os som levende stene allerede her på jorden. Denne bolig kaldes kirke / forsamling, fordi den består af de troende. Men Helligånden har en primær funktion. Vi kan kun blive disse levende stene, når vi har modtaget Helligånden i dåben og firmelsen. Det kaster også lys over Simon Peters rolle som fundament. Kirkens fundament er også et levende menneske eller mennesker i kraft af deres tro, som skal forstås som 'trosvidnesbyrd', altså den apostolske lære om Kristus.

Jesus understreger, at Simon Peters tro er Guds direkte gave til ham. Men vi må indbefatte de øvrige apostle. Jesus spørger dem alle, hvad de mener, og Simon Peter svarer på egne og de andres vegne. Klippen som Kristus nu vil bygge sin kirke på, må derfor primært forstås som den trosbekendelse, Peter har aflagt på egne og de andres vegne. Når Jesus siger: "Du er klippen" til Peter, omfatter han så ikke alle de tolv disciples fælles tro som det fundament, kirken skal bygges på? Når Jesus alene kalder Simon Peter for klippen, skal det forstås således, at han er talsmand for

²⁰ Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament, VI s. 1204.

²¹ Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament, V s. 1079.

de andre. Tilsammen udgør de klippen²², som altså primært er apostlenes lære. Kun denne forståelse giver mening for kirkerne: På hvilket grundlag bygger vores tro? Svaret: på apostlenes lære.

Det er alene Matthæus, der nævner dette Jesu ord om klippen, og han har et ganske bestemt formål, nemlig at pege på, hvor det sande Israel findes, nemlig i kirken, som Jesus bygger på Simon Peter og de andre apostle. Med andre ord, man kan ikke tilhøre det nye Guds folk, Israel, uden at bekende Simon Peters og de andre apostles tro på Jesus som Messias og blive undervist af de tolv apostle om Jesus.

Men det skal understreges, at det er Jesus, der vil bygge sin kirke. Det er hverken Simon Peter eller de andre apostle, der skal bygge kirken. Vi tænker måske spontant, at embedet i kirken har ansvar for at bygge kirken, især Peterembedet. Det er en forkert forståelse.

Matthæus bruger begrebet 'kirke' som det samlede begreb for de kristne. 'Kirke' modsvarer således begrebet 'jødedom'. Kirken, som Jesus bygger, er en alternativ jødedom i evangelistens perspektiv.

Denne tolkning af kirkens klippefundament skal sammenholdes med Paulus' udsagn i brevet til efeserne: *"I er byggede på apostlenes og profeternes²³ grundvold ..."* (2,20). Og: *"I ham (Kristus) bliver også I (sammen med os) bygget til Guds bolig i Ånden"* (2,22). Her nævnes ikke Simon Peter som fundament men apostlene og profeterne. Kirken er bygget på denne grundvold, dvs. apostlenes og de første kristnes vidnesbyrd om Jesus. Det udelukker ikke Simon Peters særlige rolle. De to tekster skal belyse hinanden. Boligen, som skal bygges op, kaldes ikke her kirke, men Guds bolig. Også det belyser begrebet kirke (forsamling). Når de troende konkret er samlet, bliver de til Guds bolig takket være Ånden. Men det er først og fremmest forkyndelsen og undervisningen, der opbygger kirken.

Matthæus vil sige noget specielt, når han nævner de tolv disciple. Særlig skal 19,28 nævnes, som kun findes i Matthæusevangeliet: *"Sandelig siger jeg jer, at I (de tolv), som har fulgt mig, ved genfødselen, når Menneskesønnen sidder på sin herlighedstrone, skal også I sidde på tolv troner og dømme Israels tolv stammer"*. Jesus kobler de tolv sammen med Israels tolv stammer. Det giver således en særlig betydning til betegnelsen 'de tolv'. De repræsenterer Guds folk i den nye pagt. De er dette folks "stammehøvdinge", derfor er de en gruppe på tolv. Det er Matthæus' budskab til de menigheder, han først og fremmest skriver til. Dette begrundes, hvorfor 'klippen', Jesus bygger sin kirke på, omfatter alle de tolv. Det er de tolv officielle overlevering af Jesu lære, der er kirkens fundament. De tolv er garantien for overleveringen af Jesu sande lære. Det blev et vigtigt argument i de efterfølgende generationer, hvor NT endnu ikke var færdigredigeret. Enhver kunne derfor påstå, at hans lære var autentisk. Således opstod både falske profeter og "apostle" i de efterfølgende generationer.

Men set i samtidens perspektiv fornemmer man også, at Matthæus stiller de 'tolv' overfor det nye synedrium i Jamnia. De rigtige repræsentanter for og ledere af Jødedommen er nu de tolv "synedrium". Denne parallel mellem kirken og jødedommen giver mening for de menigheder,

²² Naturligvis kan det diskuteres, om det alene er Peter, der er klippen; men meget taler for, at han også i dette sammenhæng repræsenterer de tolv som gruppe. Tilsammen er de alternativet til Zions klippe.

²³ Profeter i dette sammenhæng synes at henvise til personer, der uden at være apostle i formel forstand, i Helligåndens kraft vidner om Jesu lære. Det synes at være en betegnelse for nogle af de første kristne.

Matthæus skriver sit evangelium for: De kristne lokale kirker er parallel til de lokale jødiske synagoger. De tolv er parallel til Synedriet i Jamnia. Det er hans svar på det overordnede spørgsmål: Hvor er det sande Israel, jfr. s. 1. Derfor valgte de første kristne formodentlig ordet kirke (ekklesia) og ikke synagoge for at understrege forskellen som tidligere sagt.

Konflikten mellem den officielle jødedom og Jesu lære krævede, at de troende med sikkerhed kunne identificere Jesu lære. Derfor siger Matthæus, at det er de tolv overlevering af denne lære, der er grundlaget (klippen) for den kirke, Jesus vil bygge. Simon er talsmanden og garanten for apostlenes lære om Jesus. Matthæus vil fortælle sine menigheder, at kirken er bygget på de tolv apostles overlevering af Jesu liv og lære. 'Peter' er symbolet på dette fundament.

Også denne kendsgerning bliver meningsfuld på baggrund af samtidens rabbineres forsøg på nærmere at definere Moselovens omfatning og indhold.

FORTSÆTTELSE AF KAPITEL 16:

V18b. *'dødsrigets porte skal ikke besejre den'*, tilføjer Jesus. Dødsriget hedder på græsk 'hades' og på hebraisk 'sheol'. Jøderne på Jesu tid havde ikke nogle helt klare forestillinger om dødsriget. Når Jesus taler om dødsrigets 'porte', så beskriver han dødsriget som en by. Portene i en by var det, der svarer til rådhus og domhus. Det var i porten, at byens ledere og dommere samledes og traf beslutning, for det var det største overdækkede rum i byen. De, der sidder i dødsrigets porte må være Jesu modstandere, Satan og hans engle. Vi har altså her to billeder: Jesu kirke, som er forsamlingen af de troende, og djævelens by. Når Jesus udtrykkeligt siger, at djævelen aldrig vil få bugt med kirken, underforstår han, at djævelen vil forsøge at gøre det. Det er den erfaring, kirken vil gøre, siger Jesus. Jesus giver altså et løfte til kirken, at han ikke vil tillade djævelen definitivt at ødelægge den kirke, han har bygget på klippen. Men i dette løfte ligger der, at kirken vil komme i krig med dødsrigets magter. I Åb. 1,18 siger Jesus: *'jeg har nøglerne til døden og dødsriget'*. Således siger han udtrykkeligt, at han har hele magten, også over dødsrigets magter, men at der vil komme en åndelig krig mellem Jesus og Satan, som kirken vil være involveret i. Det nævner Jesus også i kap. 24-25. Hele Johannes Åbenbaring handler netop om det.

Jesu løfte om, at dødsriget ikke kan overvinde kirken, må ikke tolkes således, at djævelen ikke kan ødelægge de lokale kirker. Kirkehistorien er helt entydig på dette punkt: Hvor er de første lokale kirker i Mellemøsten i dag? De enkelte kirker må se i øjnene, at Satan kan ødelægge dem, hvis ikke de kæmper den gode kamp. De syv breve i Johannesåbenbaring handler om det: Jesus advarer dem om denne risiko, og han tilføjer i hvert brev: *"Den som har ører at høre med, skal høre, hvad Ånden siger til kirkerne"*. Det betyder, at Jesus siger det samme til alle kirker ned gennem alle tider. Vi må ikke have en falsk tryghed. Kort sagt, hvis en lokal kirke og dens medlemmer ikke bygger på "klippen", Jesu lære, vil dødsriget kunne få magt over den. De enkelte lokale kirker skal derfor ransage sig selv, om de virkelig er trofaste overfor apostlenes lære, både i ord og i gerning. Det var flere af de i Johannes Åbenbaring nævnte menigheder ikke! Det handler om de enkelte lokale kirkers forhold til Jesus, som kan være forskellig.

V19a. *'Jeg vil give dig nøglerne til himlens rige'*. I Esajas 22,20-22 omtales en slotsforvalter i Jerusalem, der får nøglen til Davids hus, hvilket er symbolet på, at denne person bliver kongens medarbejder og højre hånd: *"han skal blive en far for Jerusalems indbyggere og Judas hus"*. Simon Peter får altså en lignende funktion i kirken, Guds rige. Som Israels konge, Messias, gør Jesus Simon Peter til sin højre hånd. Der er naturligvis ikke tale om, at Simon Peter lukker de afdøde ind i

Himlen, sådan som de fromme legender forestiller sig det. Jesus selv er kongen både i Himlen og på jorden. Det er det, han udtrykkeligt siger i slutningen af Matthæusevangeliet (28,18b): *"mig er givet al magten (nemlig som Messias) i Himlen og på jorden"*.

Jesus giver Simon Peter en særlig myndighed blandt de tolv: Han er overhovedet for dem og Jesu nærmeste medarbejder. Hvis de tolv skal udgøre et kollegium, må de nødvendigvis have et overhoved, hvis første opgave er at sikre, at dette kollegium i fællesskab kan løfte den opgave, Kristus har betroet dem: At gøre alle mennesker til hans disciple. Således begrundes vers 19a Jesu befaling i kap. 28.

Simon Peters rolle som talsmand for de tolv (apostle) er en vigtig teologisk kendsgerning, som vi hører om mange gange i NT, ikke mindst i A.G., men som vi nutidige kristne ikke tillægger nogen teologisk betydning. Simon Peters særlige tjeneste er at være talsmand for og leder af de tolv, som er Kirkens fundament. Hans tjeneste må ikke isoleres fra de andre apostles tjeneste. Kirken er bygget på de tolv som fundament. Kirkens grundvold er kollektiv. Derfor taler vi også om den 'apostolske' tradition og ikke om 'Peters' tradition. Jeg kan kun forstå denne tekst som Matthæus' undervisning om denne sandhed, som gerne skulle afspejles i kirkens opbygning gennem alle tider. Kort sagt: Kirken ledes af de tolv (apostle), der udgør en enhed, hvor Simon Peter fører forsædet. Det er denne kollektive ledelse, der er kirkens grundstruktur. Sådan skal hver lokal kirke organiseres, og sådan skal den universelle kirke organiseres. 2. vatikankoncil slog netop fast, at alle biskopper i forening med biskoppen af Rom udgjorde et fællesskab, et kollegium, der havde ansvar for den universelle kirke. Netop et koncil og en synode er udtryk for et fælles ansvar på et eller andet niveau begyndende med den lokale kirke. Sådan fungerede kirken i Jerusalem takket være de tolv og senere ældsterådet ledet af Herrens "bror" Jakob. Simon Peter må altså ikke isoleres fra de øvrige tolv apostle.

For at se dette i et større perspektiv vil jeg citere Paulus, som på dette punkt griber tilbage til den oprindelige tradition i modermenigheden i Jerusalem: *"Jeg har nemlig overleveret jer som det første, hvad jeg også selv har modtaget, ... at Kristus er opstået på den tredje dag efter skrifterne, og at han viste sig for Kefas og dernæst for de tolv, dernæst viste han sig samtidig for over femhundrede brødre ... dernæst viste han sig for Jakob og så for alle apostlene"* (1. Kor. 15,3-7). Det synes således, at være den oprindelige tradition i Jerusalem, at Kefas / Peter var det første officielle vidne til Jesu lidelse og opstandelse, dernæst de tolv, som altså også er de officielle vidner. Efterfølgende kommer en stor gruppe af disciple og endelig nævnes Jakob og alle apostlene, indbefattet Paulus. Jakob og apostlene er altså ikke identiske med Peter og de øvrige tolv i den oprindelige tradition. 'Apostlene' er således ikke i samme forstand garanter for læren om Jesus. Den her citerede tradition bekræfter således, at "de tolv" (elleve) er fundamentet for kirkens tro på Jesus som Messias / Kristus. Deres vidnesbyrd om ham bekræfter traditionen i GT om Kristus. I denne korte bekendelse i korintherbrevet sammenfattes grundlaget for den kristne tro: GT og de tolv (elleves) vidnesbyrd. Det er også Matthæusevangeliets budskab.

V19b. *'og hvad du binder på jorden, skal være bundet i himlene, og hvad du løser på jorden, skal være løst i himlene'.*

KOMMENTAR:

Jesus taler først om, at Simon Peter er den klippe sammen med de elleve andre, Jesus vil bygge sin kirke på. Dernæst får Peter nøglerne til Guds rige, så han kan administrere Guds folk som Jesu

højre hånd. Fuldmagten at binde og løse, som vers 19b handler om, er ikke identisk med 'nøglemagten', som er en ledelsesmagt, ikke i eget navn, men i Kristi navn.

Fuldmagten til at binde og løse skal forstås på baggrund af rabbinsk sprogbrug og tankegang. Selve udtrykket "binde og løse" har en aramaisk baggrund²⁴. Helt konkret betyder udtrykket fuldmagt til at bandlyse og udelukke af synagogen (exkommunicere) og genoptage. Det er en disciplinær myndighed, som rabbinerne og synagogerne kunne udøve, og som Gud godkendte.

Denne fuldmagt udvides til også at udlægge Guds vilje med autoritet, altså at fastsætte, hvad der er ret og uret. Det var bl.a. det rabbinerne gjorde.

Peter får nu en lignende fuldmagt, dvs. han kan udelukke nogen fra det kirkelige fællesskab og genindlemme dem. Men han kan også bruge den til at tage stilling til, hvad der i sig selv er ret og uret i Guds øjne, men udgangspunktet er Jesu lære, altså en autoritativ tolkning af denne lære.

Spørgsmålet er, om det alene er Peter, der har fuldmagten til "at binde og løse", eller om også de elleve andre apostle får del i den. Det er kun Simon Peter, der får "nøglemagten", altså er Kristi højre hånd; men på baggrund af det før omtalte er det meningsfyldt at hævde, at også de andre apostle sammen med Simon Peter får fuldmagt til i fællesskab at afgøre, hvad der er ret og forkert og til at udøve denne fuldmagt i konkrete sager. Fuldmagten gives altså til de tolv som kirkens ansvarlige ledere.

Det udelukker ikke, at Peter kan udøve den alene, hvis situationen lægger op til det²⁵. Peters besøg i Cornelius' hus (A.G. 10) er et eksempel på det. Men to ting skal bemærkes: Det er Kristus, der direkte sender ham til hedningen Cornelius for at forkynde evangeliet. Det er netop ikke Peters eget initiativ. Og Peter skal efterfølgende aflægge regnskab overfor de andre apostle og 'brødrene i Jerusalem' (A.G. 11,1 ff).

Senere giver Jesus også den lokale kirke samme fuldmagt til at binde og løse (18,18). Matthæus bruger nøjagtig de samme ord. Det er altså ikke kun Simon Peter og de tolv, der får denne fuldmagt. I den sidste tekst er det den lokale kirke, der som sådan har denne fuldmagt. Hvordan den udnyttes i praksis, står der ikke noget om. Men man kan formode, at det er ældsterådet i den lokale kirkelige forsamling, der udøver denne fuldmagt ligesom rabbinerne i synagogen.

Sammenfatning: Teksten taler om 1) klippen, som Jesus bygger sin kirke på. 2) Nøglemagten han giver Peter. 3) Magten at binde og løse. Der er kun Peter, der får nøglemagten, altså ledelsesfunktionen. De andre apostle er sammen med Peter kirkens grundlag, ligesom de også sammen med ham afgør, hvad der Kristi lære.

Lukas viser i A.G. om og om igen, hvordan Peter udøver sin fuldmagt kollektivt, dvs. i fællesskab med de øvrige apostle. I Matthæusevangeliet er denne fuldmagt udtryk for, hvordan ledelsesansvaret normalt skal fungere²⁶.

Det er ikke de individuelle apostle, der hver især får fuldmagten 'at binde og løse'. Det er apostelkollegiet, som skal udøve den i fællesskab under Simon Peters ledelse. Det afspejler den

²⁴ Se Strack og Billerbeck, Kommentar zum Neuen Testament I, s. 738 og fl.

²⁵ 1. Vatikankoncil bestemte, at paven havde en sådan fuldmagt.

²⁶ Luk 22,31-32: "... når du (Simon Peter) engang omvender dig, skal du styrke dine brødre". Peter skal styrke sine brødre, dvs. hjælpe dem til at opfylde deres opgave som apostle.

måde det store synedrium i Jerusalem fungerede på. De skulle træffe de overordnede beslutninger i fællesskab. Vi kan godt kalde den måde at fungere på for synodal. Koncilshistorien bekræfter denne synodale måde at fungerer på. Den afgørende forskel på synedriet og en synode er imidlertid, at Helligånden er den, der i sidste ende skal bestemme.

Jesus slutter med at forbyde disciplene at sige, at han er Kristus. Begrundelsen er, at Faderen skal ind i billedet, for det er ham alene, der kan åbenbare, hvem Jesus egentlig er. Hvis disciplene begynder at fortælle andre, at de tror på Jesus som Messias, vil tilhørerne let fokusere på disciplenes tro og ikke på det budskab, der skal tages stilling til. Deres forkyndelse skal primært være at "evangelisere", nemlig at stille i udsigt, at Gud vil åbne deres øjne for sandheden om Jesus, hvis de ønsker at kende den. Det var jo netop det, Jesus selv gjorde. Han sagde ikke fra begyndelsen: Jeg er Kristus. Det skulle Faderen åbenbare. Denne disposition viser os forskellen på "evangelisering" og "undervisning". Evangelierne beskriver faktisk konkret disse to former for forkyndelse i Jesu liv. Jesus gør først de mennesker til disciple, som skal undervises, der gennem evangeliseringen er kommet til tro.

Jesus giver sin kirke en struktur, er parallel med samtidens jødedom, fordi kirken er den sande jødedom, der skal forkynde Guds ord.

FORTSÆTTELSE AF KAPITEL 16:

V21, Fra da af begyndte Jesus at lade sine disciple forstå, at han skulle gå op til Jerusalem og lide meget på grund af de ældste og ypperstepræsterne og de skriftkloge og blive slået ihjel, men på den tredje dag blive oprejst.

V22, Så tog Peter ham til side og begyndte at gå i rette med ham og sagde: "Måtte Gud være dig nådig, Herre! Det må aldrig ske dig"! V23, Så vendte han sig mod Peter og sagde: "Vig bag mig, Satan! Du vil bringe mig til fald, for du tænker ikke som Gud tænker, men som menneskene tænker".

KOMMENTAR:

V21 Som sagt begynder nu anden halvdel af evangeliet. Evangelisten siger: "fra da af" og markerer en ny fase i Jesu historie. Konflikten med den officielle jødedom vil nu være det centrale i Jesu gerning. Her nævnes udtrykkeligt jødedommens øverste synedrium: de ældste, ypperstepræsterne og de skriftkloge. Det ender med, at denne øverste domstol dømmes Jesus til døden. Men det siges klart, at det er synedriet, der er Jesu modstandere. Han skal lide på grund af de ældste ... Evangelisten slår fast, at det ikke er jødefolket som sådan, der er imod Jesus. Det er en ikke uvigtig præcision for de første kristne. Der må ikke opstå et generelt fjendskab mellem Guds gamle folk, Israel, og hans nye folk, kirken.

V22 Peter vil forhindre Jesus i at gå til Jerusalem, hvis det bliver afslutningen på hans liv. Evangelisten beskriver meget realistisk, hvordan han gør det. Han tager Jesus til side og irettesætter ham. Det siges direkte, at det er 'Peter', der bekendte sin tro på Jesus, der gør det. Matthæus vil uden tvivl sige, at det er denne Peter, som Jesus vil bygge sin kirke på, som nu handler mod Jesus, ja nærmest gør sig til Jesu modstander. Den 'første' af de tolv er også den, der modsiger Jesus. Peters argument er, at Jesus tager fejl. Gud kan ikke tænke på den måde.

V23 Jesu reaktion er voldsom: Han kalder ligefrem Peter for Satan. Simon Barjona bliver til Peter, og Peter bliver til Satan. Naturligvis er Peter ikke Satan, men Satan har brugt Peter til groft at udføre sin gerning, nemlig at hindre Jesus i at gøre Guds vilje. Hvordan var det muligt? Jesus forklarer det således, at Peter ikke tænker som Gud, men som mennesker tænker. Peter og synedriet tænker altså på samme måde. Så stor en forskel er der på os mennesker og på Gud og hans Søn. Det er en meget alvorlig belæring, Matthæus giver os kristne i centrum af sit evangelium. Det er igen kun ham, der fortæller os det. Og formålet er at fortælle os kristne, hvad den dybe forskel er mellem datidens jødedom og Kristi kirke: Jesu samtid har forfalsket Guds folks identitet, som jo netop skulle være et alternativ til verden. Nu begår Peter den samme grundlæggende fejl. Det er altså muligt, at vi kristne handler på samme måde, nemlig indfører en menneskelig tankegang i kirken og således forvansker kirkens identitet, så den bliver et billede på denne verden og ikke den kommende. Resten af NT handler på den ene eller den anden måde om det samme problem. Det er ikke nok at hævde, at man er kristen, man skal også tænke konsekvent som Gud gør, selvom det vil medføre konflikt med det omgivende samfund. Det er det, Jesus selv kommer ind på bl.a. i sin missionsbelæring af apostlene (10,16-42).

Når vi læser Jesu ord til Simon Peter og de andre tolv, hvor han siger, at han vil bygge sin kirke på deres tro, må vi ikke overse V23, hvor vi har modstykket. For Matthæus er denne begivenhed ved Caesarea Filippi et centralt budskab om, hvad det vil sige at være Kristi kirke og det modsatte. Det ligger Matthæus på hjertet netop at fremstille den første af de tolv apostle på denne måde. Det hører nemlig med til undervisningen om den sande tro: den apostolske tro. I Jesu reaktion på Peter bruger evangelisten ikke hans almindelige navn Simon, men kun Peter ("klippen"). Det skal understreges! Et paradoks: Den første af disciplene, Peter, der bekendte troen på Jesus, er den første, der fornægter Jesus straks efter. Denne rolle indtager Peter flere gange lige til korsfæstelsen (26,69-75), hvor hverken han eller de andre elleve disciple var til stede. Denne kendsgerning hører med til selve evangeliet og belyser kirkens sande væsen – og uvæsen.

EKSKURS 1: LÆREEMBEDET

For at forstå læreembedet i kirken, som 16,13-23 handler om, må vi se på nogle flere tekster:

5,1-7,29: Dette afsnit er det, vi kalder bjergprædikenen. Jeg vil kun beskrive rammen. Mange mennesker, også fra Syrien, strømmer sammen om Jesus for at høre ham. Da Jesus ser 'skarerne' går han op på 'bjerget'. Der står ikke 'et bjerg'. Det har altså en symbolsk karakter. Han sætter sig, nemlig for at undervise, og hans disciple kommer hen til ham. Det er kun Simon, "også kaldet Peter", og hans bror Andreas, samt de to brødre Jakob og Johannes, som er blevet hans disciple. Meget tyder på, at også de mange skarer, som er samlet, er hans tilhører. Matthæus bruger udtrykkeligt det tekniske ord 'undervise' (5,2), som forudsætter en discipelskare. Jesus slutter sin lange bjergprædiken således:

"Enhver som derfor hører disse mine ord og gør dem, kan sammenlignes med en klog mand, som bygger sit hus på klippen²⁷ ('petra')", vil opleve, at huset kan modstå alt uden at bryde sammen. To gange bruger Jesus udtrykket "bygge på klippen" (7,24+25). Hvorimod en mand, der hører Jesu ord, men ikke handler efter dem, bygger på sand, og vil opleve at huset styrter sammen (7,26-27). Klippen, den kloge mand bygger sit hus på, er iflg. Jesus selv hans ord=lære.

²⁷ Bemærk, at Jesus udtrykkeligt siger på 'klippen' (to gange) og ikke 'en klippe'. Forbindelsen til 16,18 er tydelig.

Bjergprædiken slutter med ordene: *"Da Jesus var færdig med disse ord, var skarerne overvældet af hans lære, thi han lærte dem som en, der havde myndighed og ikke som deres skriftkloge"* (7,28-29). Disse tekster belyser Jesu ord til Peter og de øvrige disciple. Jesus benytter således helt bevidst ordet klippe som symbolet på sin lære. Det er derfor ikke Simon Peters person, der er klippen, men Jesu lære, som Peter og de andre apostle har taget til sig og med autoritet skal formidle til de troende. Men også 'skarerne' er blevet Jesu disciple. De repræsenterer de kommende kristne netop fra samme område som de første menigheder. Og Matthæus understreger den radikale forskel mellem Jesus som lærer og de skriftkloge. Jesus optræder her som læreren. Også det kaster lys over forskellen mellem den officielle jødedom og kristendommen på tidspunktet for affattelsen af evangeliet.

13,52: *"Da sagde han (Jesus) til dem (disciplene): Derfor, Enhver skriftklog, der er blevet Himmerigets discipel, ligner en husbond, der tager nyt og gammelt frem af sit forråd"*. Jesus bruger et billede for at beskrive en skriftklogs (rabbiner) rolle i kirken. Først skal han selv være en discipel, altså være kommet til tro på Jesus. Dernæst skal han bruge sit kendskab til Bibelen (GT) og undervise de troende i den. Der er brug for skriftkloge i kirken, altså et læreembede, ligesom i jødedommen. Paulus er et eksempel på en sådan skriftklog. Og igen skal vi huske på Matthæusevangeliets målgruppe: De jødisk-kristne menigheder. Undervisning i Moseloven var det allervigtigste i samtidens jødedom, men undervisning i Jesu lære er endnu vigtigere²⁸.

I slutningen af sit liv gør Jesus op med sin samtids rabbinisme. *"Så sagde Jesus til skarerne og til sine disciple: På Moses' stol har de skriftkloge og farisæerne sat sig. Alt hvad de måtte sige jer, skal I gøre og overholde, men I skal ikke handle efter deres gerninger"* (23,1-2). Jesus henviser her direkte til synagogen og ikke til det store synedrium, hvori der også var præster. Jesus anerkender således disse menneskers autoritet i synagogen. Ordet 'Moses' stol' var netop den stol, de skriftlærde sad på, når de underviste i synagogen (tænk på vores ord: prædikestol, bispestol). Den symboliserede Mose's autoritet. Men efterfølgende gør Jesus meget radikalt op med deres lære. Han optræder i denne forbindelse som en alternativ lærer, nemlig den sande lærer. Igen et budskab til de jødekristne menigheder, jfr. 7,29.

Jesus fortsætter med at sige: *"I må ikke lade jer kalde rabbi, thi der er kun én lærer, I er alle brødre. I må heller ikke kalde nogen på jorden for jeres fader, for I har kun én fader, han som er i Himlen. I må heller ikke kalde nogen for lærer, for kun én er jeres lærer, Kristus. Men den største blandt jer skal være jeres tjener"* (23,8-11). Simon Peters og de tolv's funktion i Kirken skal ses på denne baggrund. Det samme gælder andre senere lærere i Kirken. Her handler det primært om læreembedet, universelt og lokalt. Læreembedet har altså en primær funktion, ligesom i jødedommen. Når Jesus forbyder, at de kristne "rabbidere" bliver tituleret som sådan, er det fordi en "skriftklog" i Guds rige ikke bevidst eller ubevidst må erstatte Jesus, som den, der fortsætter med at undervise i kirken. Han er den eneste lærer (rabbiner) i kirken. Derfor siger han som det allersidste: *"Gå nu ud og gør alle folkeslag til (mine) disciple, idet I døber dem .... og lærer dem at holde alt, hvad jeg har pålagt jer, og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende"* (28,19-20).

Men Jesus siger disse sidste ord til de "elleve" (28,16). Nu er de ikke en gruppe på "tolv", men kun på "elleve", fordi Judas er ude af billedet. Det er altså i denne sammenhæng "kun" de elleve, der er grundlaget for kirken. Lukas fortæller, hvordan Jesus supplerer de "elleve" (AG 1,24-26) med

²⁸ AG 2,42: Apostlenes første opgave er undervisning af de nydøbte efter pinse: *"de holdt fast ved apostlenes undervisning"*.

Mattias, så tallet igen bliver 12. Vil Matthæus sige noget ved kun at nævne elleve, som skal være kirkens grundlag? Jeg tror, at han vil vise kontinuiteten mellem alt det, Jesus har gjort sammen med de tolv inden sin lidelse, død og opstandelse, og udsendelsen efter sin opstandelse. Han fortsætter i kirkens historie sin lærergerning på grundlag af hele Matthæusevangeliet. Men han antyder allerede i den første udsendelsestale, at Judas ikke rigtig er med iblandt de "tolv" og derfor ikke kan være det grundlag, kirken skal bygges på (10,4). De enkelte medlemmer af gruppen på tolv er ikke ufejlbare. Det er gruppen i sin helhed, der repræsenterer Jesus, den sande lærer.

De her nævnte tekster er den røde tråd i Matthæusevangeliet. Matthæus har faktisk bygget sit evangelium op som en lærebog for at fremstille Jesus som læreren par excellence. Kirken er ikke en kopi af og fortsættelse af jødedommen, men et alternativ. Kirken er Jesu skole, hvor han er læreren og vi er eleverne (=disciplene).

Men det rejser et problem: Hvordan fortsætter Simon Peter og de andre elleve deres undervisning? Er der nogle, der afløser dem, når de går bort? Det spørgsmål svarer Matthæus ikke direkte på. Jesu ord til de elleve kunne tyde på, at det er en opgave, de skal udføre også i kirkens historie. Hvordan kan det lade sig gøre i praksis? Det spørgsmål må også Matthæus' menigheder have stillet sig, da stort set alle de elleve apostle var døde, da han skrev evangeliet.

Jeg tror, at svaret ligger i Jesu ord, at Simon Peter (og de andre tolv / elleve) er fundamentet, hvorpå Jesus selv vil bygge sin kirke. Dette fundament har vi hel konkret i NT, især i evangelierne. Det betyder i praksis, at når kirken, inkl. de enkelte troende, ned gennem tiderne læser evangelierne (og hele NT), så underviser de tolv (elleve) os. Bibelen er altså de tolv (elleve) apostles autoritative undervisning af kirken. De har med Helligåndens hjælp overleveret Guds ord i skriftlig form. Det er den klippe, Jesus vil bygge sin kirke på. Det er Helligånden og Jesus, der fortsætter den guddommelige undervisning af alle folkeslag gennem Guds ord, Bibelen, som apostlene og deres medarbejdere har nedskrevet under Helligåndens vejledning. Det er grundlaget for Bibelens apostolske autoritet: Bibelen er klippen.

Guds evige ord bliver kød, dvs. menneske, dvs. bliver medlem af et lokalt samfund med egen kultur og sprog. Han begrænser sig helt bevidst til en bestemt kultur og sprog. Således talte Guds evige ord i GT kun hebraisk og lidt aramaisk. Da Guds evige ord (Jesus) blev menneske, talte han aramaisk, men læste GT på hebraisk, som alle jødiske mænd²⁹. Men Helligånden oversatte Guds ord fra aramaisk til græsk i Det nye Testamente. Dette mysterium bliver synligt pinedag. De mange folk fra alle mulige lande oplever et mirakel: *Hør, er de ikke galilæere, alle de, der taler? Hvordan kan vi så hver især hører det på vort eget modersmål?*" (AG 2,7-8). Helligånden har til opgave ligesom på pinedag at oversætte Guds evige ord fra hebraisk, aramaisk og græsk til alle verdens sprog. Guds evige ord er blevet kød, men ved Helligånden skal det nå ud til alle folkeslag. Det er teologien om Bibelen. Faktisk er Bibelen i dag den mest oversatte bog i verden³⁰.

Det er den belæring, pave Benedikt giver i sin synodale skrivelse af 2010, *Verbum Domini*. Og det svarer til Jesu ord i Johannesevangeliet: *Jeg har endnu meget mere at sige jer, men det kan I ikke bære nu. Men når Han kommer, sandhedens Ånd, skal han vejlede jer i hele sandheden; for han skal ikke tale på egne vegne, men alt det, han hører, skal han tale, og det, der kommer, skal han forkynde for jer. Han skal herliggøre mig, for han skal tage af mit og forkynde jer det.* (16,12-14).

²⁹ Nyere forskning viser dog, at hebraisk stadig blev talt af jøder på Jesu tid. Dette kunne også være tilfældet for Jesus.

³⁰ De Forenede Bibelselskaber oplyser, at hele Bibelen er oversat til 704 sprog og hele NT til 1551 sprog.

De tolv (elleve) apostles vidnesbyrd om Jesu lære og gerning, som de selv eller ved andres hjælp har nedskrevet, er det fundament, Kristus vil bygge sin kirke på. Læreembedet i kirken har til opgave at undervise i Guds ord, dvs. Bibelen. Det gælder fra paveembedet til præsteembedet.

Det er forklaringen på den måde den hellige Eukaristi er opbygget op på: Først læses der en eller to tekster fra Bibelen, derefter læses evangeliet højtideligt. De troende har mandat til at læse alle de bibelske tekster undtagen evangeliet, som er forbeholdt de officielle lærere i kirken, diakonen eller præsten (biskoppen).

Man kunne bruge vendingen: lærerne ("rabbinerne") i den nye pagt sidder på Peters stol, ligesom rabbinerne i jødedommen sidder på Moses stol. Peters stol er hans og de øvrige apostles vidnesbyrd om Jesus, som det er nedfældet i NT. Denne forståelse forekommer mig at dække Matthæus' anliggende. Begrebet 'Peters Stol' må altså ikke reduceres til at betegne paveembedet. "Peters Stol" er ikke embedet, men grundlaget for embedet på alle niveauer ligesom "Moses stol".

Den officielle lære om Bibelen i Den katolske Kirke kan udtrykkes således: Helligånden har inspireret (ikke dikteret) de enkelte bibelske forfattere til at nedskrive Guds ord på den måde, han ønsker det. Derfor taler Helligånden gennem Den hellige Skrift, altså gennem apostlenes og andre bibelske forfatters vidnesbyrd. Vi kan på denne baggrund sige, at Bibelen er Kirkens autoritative lærebog, dens apostolske grundlag. Det må være betydningen af "*du er klippen*".

Hvordan læreembedet er blevet organiseret i den efterapostolske tid er et andet problem, som jeg ikke her vil uddybe. Blot vil jeg gøre opmærksom på, at kirken i dag (og ikke mindst i middelalderen) i praksis mangler lærere (skriftkloge, "rabbinere") i bibelsk forstand, og at Kristus derfor ikke rigtig kan opbygge sin kirke på apostlenes fundament. Pave Benedikt henviser os derfor til at gå tilbage til apostlenes vidnesbyrd i Bibelen, så Kristus kan undervise os, og han fastslår endda, at Bibelen skal have første plads i præstestudiet, så de kommende præster først og fremmest kan blive Jesu og Helligåndens redskaber for undervisning af de troende, altså 'skriftkloge'. Beviset på, at det er det, der er behov for, er desværre, at de troende slet ikke har fået virkelig undervisning i troen og ofte endda ikke er motiveret for det. Vi nutidige kristne mangler forståelsen for, at vi på denne måde skal bygge vores tro på Bibelen, at den er vores og kirkens åndelige føde.

Det må betragtes som Matthæus' hovedanliggende med sit evangelium. Evangelierne er helt konkret kirkens grundlag. Gennem dem taler apostlene, og gennem apostlene taler Jesus i kraft af Helligånden. Kirkens læreembede er Kristi redskab til at kunne tale og undervise kirken gennem alle tider, men det forudsætter, at kirken har ægte "skriftkloge" ("rabbinere"). Det er ganske sikkert også det pave Benedikt vil sige os i sin skrivelse *Verbum Domini* (2010).

Jeg vil afslutte dette afsnit om lærerembedet med at sammenfatte 7,24-25, 16,18 og 16,28. Jesus siger udtrykkeligt i 7,24-25, at en discipel skal bygge sit forhold til ham på hans lære og leve efter den. Han bruger ordret det samme billede som i 16,18: "*bygge sit hus på klippen (petra)*". Men klippen er Jesu ord / lære. I 16,18 er det Jesus, der bygger sin kirke på klippen, som er Simon Peter (og de andre 12 disciple). Denne klippe er Simon Peters (og de andre 12s) vidnesbyrd og lære om Jesus som Messias. Storm og uvejr vil aldrig kunne ruinere et hus, som en discipel har bygget på Jesu ord (7,24). Dødsrigets magter vil aldrig kunne ruinere kirken, som Jesus vil bygge på apostlenes grundvold, som er deres vidnesbyrd om ham og hans lære. Det er umuligt ikke at se en sammenhæng mellem de to tekster: det handler om at bygge et hus på et urokkeligt grundlag, så

mørkets destruktive magter ikke kan ødelægge huset. I det første tilfælde er det den enkelte kristne, det handler om, i det andet tilfælde er det kirken som sådan, det handler om; men fundamentet er det samme: Jesu ord (lære).

Mon ikke disse tekster også kan kaste lys over Jesu sidste ord i kap. 16 om kirkens situation (V 28)? *"Amen siger jeg jer: der er nogle, der står her, som ikke skal smage døden, før de ser Menneskesønnen komme i sit rige"*.

I 10,23 hedder det: *"Amen siger jeg jer: I skal ikke blive færdige med Israels byer, før Menneskesønnen kommer"*. De to sætninger er næsten parallelle: *"Amen siger jeg jer"*; *"før de ser Menneskesønnen komme i sit rige"* og *"før de ser Menneskesønnen kommer"*. Er der ikke tale om den samme begivenhed, nemlig Jerusalems ødelæggelse? Helvedes magter vil ikke i denne situation kunne ødelægge kirken, for det er Jesus, der har al magten, og han har lovet at beskytte sin kirke. Første gang, kirken vil opleve denne krig mellem helvedets magter og kirken, er i forbindelse med Jerusalems ødelæggelse (se s. 21). Jerusalem, jødernes centrum, bliver ødelagt. Kristi kirke overlevede!

Når det nu er sagt, skal det også understreges, at der ikke er tale om teoretisk lære, men også om, hvordan man skal leve sin tro. Helt konkret fremstiller Matthæus ligesom de andre evangelier, hvordan Jesus de facto opdrager disciplene til at leve som han. Derfor er der mange eksempler på, hvordan disciplene tog fejl i praksis. Jesus er ikke bare læreren, men også pædagogen og vejlederen.

BIBELENS OVERLEVERING I KIRKENS HISTORIE: KANON³¹.

På baggrund af denne forståelse af Bibelen som Kirkens grundbog, må vi kort berøre spørgsmålet om overleveringen af Bibelen i Kirkens historie³². Der må skelnes mellem GT og NT. Allerede jøderne havde lidt efter lidt samlet de skrifter sammen, som de opfattede som inspireret³³ af Gud. De var overbeviste om, at Gud gennem historien havde talt til dem. Denne overbevisning overtog Jesus og de første kristne. Men der var ikke enighed blandt jøderne på Kristi tid om, hvor mange skrifter, der hørte med til Guds Ord (GT). Farisæerne fastsatte dog efterhånden, at det er 39, nemlig de skrifter, der er skrevet på hebraisk. De såkaldte Apokryfe skrifter³⁴ (11) var skrevet på græsk i Ægypten eller oversat fra hebraisk. De kristne menigheder overtog mere eller mindre alle skrifterne fra den græske oversættelse (kaldet Septuaginta). De orientalske kirker var dog mere tøvende, så de kristne menigheder i de første århundrede ikke kunne blive enige om, hvor mange skrifter i GT, der var Guds Ord. Først koncilet i Trient (1545-1563) besluttede at fastslå, hvilke skrifter, der skulle regnes som Guds ord. De såkaldte apokryfe skrifter blev regnet med på lige linje med de såkaldte kanoniske skrifter. Det er således Den katolske Kirkes officielle holdning i dag, at både de klassiske og de såkaldte apokryfe skrifter alle er Guds ord inspireret af Helligånden - uden forskel. Det betyder, at også GT i den græske udgave (Septuaginta)³⁵ er det apostolske grundlag, Kristus bygger sin kirke på.

³¹ Kanon er græsk og betyder 'målestok', rettesnor. Det tekniske ord for en officiel liste over bøger.

³² Se Introduction à la Bible I s. 31-57. Guds Bibel Leksikon: Kanon (Mogens Müller).

³³ Ordet inspiration er et senere teologisk udtryk, som jøderne ikke selv brugte.

³⁴ Ordet betyder "skjulte" dvs. de var ikke "offentlige, officielle skrifter, mente de jødiske og mange kristne skriftkloge.

³⁵ Teologerne diskuterer dog, om det gælder hele den græske udgave af GT eller kun de 'apokryfiske' skrifter. NT bruger dog ofte hele GT på græsk, så det må være tilladt også betragte Septuaginta som inspireret.

Eksempel: Matthæus 1,23 citerer ordret den græske version af Esajas 7,14: 'jomfru'. Mens den hebraisk tekst har: 'den unge kvinde'.

Spørgsmålet om GTs kanon var også et af hovedspørgsmålene på reformationstiden. Som bekendt fastholdt de protestantiske reformatorer de jødiske skriftkloges kanon af de hebraiske skrifter (39).

Det danske Bibelselskab har i de senere udgaver af Bibelen også oversat de 'apokryfiske' bøger, og endda i nogle tilfælde udgivet dem som en del af den hele bibel. Der er et problem vedr. Daniels bog, som både findes i en klassisk udgave på hebraisk / aramaisk³⁶ og i en alternative udgave på græsk, som ikke er helt identisk. Den danske bibel kalder det "tilføjelser" til Daniel, så læseren skal altså kombinere den hebraiske og den græsk tekst i dansk oversættelse.

EKSKURS 2: MISSION

Matthæusevangeliet handler i samme forbindelse også om Kirkens mission. Jeg vil derfor nævne nogle tekster, som kan give perspektiv til det ovenfor anførte om kirkens struktur.

Udsendelsen af de tolv i kapitel 10 skal forstås i dette sammenhæng:

V1 "Jesus kaldte sine tolv disciple til sig og gav dem magt over urene ånder, så de kunne uddrive dem og helbrede al sygdom og lidelse".

KOMMENTAR:

Det er første gang, Matthæus fortæller, at Jesus har tolv disciple. Nu skal disse tolv disciple blive hans medarbejdere, og han udruster dem med sin egen åndelige magt, så de kan overvinde djævelen. Her er ikke kun tale om en enkelt udsendelse, men om den kommende udsendelse i hele verden. Vi ser konturerne af den kommende kirke.

V2 "De tolv apostles navne er disse: Først Simon, som kaldes Peter, og Andreas, hans broder; og Jakob, Zebedæus' søn, og Johannes, hans bror; V3 Filip og Bartholomæus; Thomas og Mattæus, tolderen; Jakob, Alfæus' søn, og Thaddæus; V4 Simon, kanaanæeren, og Judas Iskariot, som forråbte ham".

KOMMENTAR:

Det er ikke tilfældigt, at vi i dette sammenhæng får listen over de tolv apostle. Det betyder, at denne udsendelse også handler om kirkens fremtid. Matthæus bruger derfor ikke her 'disciple' som i V1, men apostle. Ordet apostel har på tidspunktet for affattelsen af evangeliet fået en definitiv betydning: Det er de personer, som Kristus har udsendt for i hans navn at forkynde evangeliet, hans officielle udsendinge. Der var andre apostle end de tolv, f.eks. Paulus og Barnabas. Men kernen i apostelgruppen er de 'tolv'³⁷. (Læg mærke til, at også Matthæus, tolderen, nævnes!).

Som ovenfor sagt nævnes Peter som Simons tilnavn. Apostlene nævnes i grupper på to. Jeg markerer afslutningen på gruppen med ;

På baggrund af en tilsvarende jødisk apostelinstitution (se s. 2), hvor det var ypperstepræsten, der udsendte apostlene, må vi spørge, om Matthæus vil fortælle os, at Jesus indstifter et alternativ til

³⁶ Hebraisk: 1,1-2, 4a, 8-12. Aramaisk: 2,4b-7, 28. Græsk: 3,24-90. 13. 14. Meget kompliceret, når teksten skal oversættes. Den græske udgave er en helhed.

³⁷ Se note 6 vedr. jødedommens institution af 'apostle'.

denne institution, hvor det er ham, der udsender apostlene. I så fald er det nu Jesus, der styrer Guds folk, og ikke synedriet og ypperstepræsten. Det kan belyse de kristne apostles funktion i kirkens liv: De skal på Jesu vegne føre tilsyn med menighederne og sikre, at de fastholder den kristne tro grundlagt på de "tolvs" vidnesbyrd og belæring. Paulus er det bedste eksempel på denne funktion. Har apostlene (ikke de "tolv") efterfølgere i denne funktion? Meget kunne tyde på, at det er biskopperne, netop kaldet apostlenes efterfølgere. Men de udsendes ikke fra centralt hold. Kristus udsender dem til de enkelte menigheder, men disse biskopper kan dog iflg. kirkens tradition "blande" sig i andre kirkers forhold og indkalde til lokale bispesynoder, hvis det var nødvendigt for at løse problemer. Denne forståelse må dog teologisk undersøges nærmere. Men det ville være forkert, at relatere disse apostles efterfølgere til paveembedet som "ypperstepræsten" i kirken. Det er Kristus selv, der er kirkens ypperstepræst, og kun ham.

V5 "Disse tolv udsendte Jesus og befalede dem: gå ikke ud på hedningernes vej og til samaritanernes by, V6 men gå derimod til Israels hus' fortabte får, V7 og gå ud og forkynd, at Himlenes rige er kommet nær".

KOMMENTAR:

Nu kaldes apostlene blot 'de tolv'. 'De tolv' bliver standardbetegnelsen for denne gruppe. De er altså ikke længere blot 'disciple' eller 'apostle', men 'de tolv'. Det er en særlig betegnelse for netop de personer, og kun dem. Som ovenfor forklaret, repræsenterer de – og kun de – kirkens grundlag. Derfor får Jesu instruks i dette kapitel en universel karakter. Det er kirken, repræsenteret ved 'de tolv', der bliver udsendt og vejledt af Jesus.

Deres udsendelse gælder kun Israel – i første omgang. I 28,19 udvides deres sendelse til at gælde alle folkeslag. De første menigheder får på denne måde Jesu strategi beskrevet: Jøderne er den første målgruppe. Sådan var det også for Jesus selv. De andre tekster i NT fortæller os entydigt, at f.eks. Paulus og andre nøjagtigt fulgte denne vejledning. Kirken er fortsættelsen af Guds folk i den gamle pagt, men den er også forbundet med det.

Jøderne kaldes 'Israels hus' fortabte får'. Resten af Jesu missionsinstruks tydeliggør det. Jesus selv og senere de tolv og andre missionærer erfarer mere og mere, at Guds folk ikke er modtagelig for det glade budskab (evangeliet) om Guds riges nærtforestående komme. Også det taler til de jødekristne menigheder, der er evangelistens målgruppe. Formuleringen 'Israels hus' skal sige os, at evangelisten igen fokuserer på Guds folk, Israel, som sådan.

Der er en vigtig detalje i missionsinstruksen: Apostlene skal primært gå til et hus og forkynde det glade budskab (V11-14). Familien er og bliver både samfundets og kirkens grundcelle. Evangeliet og troen skal skabe nære fællesskaber (jfr. A.G. 2,42-46).

Men Jesus lægger ikke skjul på, hvor smertefuldt og livsfarligt missionen vil blive. Det peger også på kirkens missionsarbejde i al fremtid. Det var ikke altid tilfældet på de tolvs tid, så det er et fremtidsperspektiv.

V23a "Når de forfølger jer i den by, så flygt til den anden".

KOMMENTAR:

Jeg deler bevidst V 23 op i to dele for at forstå dette vers. Den danske oversættelse er ikke ordret: Når de forfølger jer i en by, så flygt til den næste. Det giver tilsyneladende god mening; men er det

det, evangelisten vil sige? Man kunne spørge, om Jesus helt bogstaveligt taler om en bestemt by, hvor apostlene bliver forfulgt. Det er faktisk det, der står. Hvilken by er så det? Kan det være andet end Jerusalem? Så er vi tilbage til Matthæusevangeliets hovedanliggende: hvor er det sande Israel? Resten af Matthæusevangeliet fokuserer mere og mere på Jerusalem, som der, hvor problemet ligger. I kapitel 24 sammenfatter Jesus denne smertefulde konflikt med den officielle jødedom med en forudsigelse af Jerusalems ødelæggelse (år 70) som straf for dens vantro. Men så fortsætter han med helt tydeligt at instruere disciplene om at flygte ud af Jerusalem, mens tid endnu er (V15-22). Jeg ser disse to nævnte tekster (10,23 + 24,15 ff) som handlende om det samme. I begge tekster pålægger Jesus sine disciple at flygte fra Jerusalem for at undgå at blive ramt af Guds straf. Hvis kirken går til grunde i Jerusalem sammen med jødedommen, vil hele menneskeheden ikke få mulighed for at komme til tro.

V23b: *"Thi sandelig siger jeg jer, I skal ikke blive færdige med Israels byer, før Menneskesønnen kommer"*.

KOMMENTAR:

På baggrund af tolkningen af V23a må vi spørge, hvilke den 'anden by' kan være. Vi ved, at de kristne i Jerusalem, inden Jerusalems ødelæggelse på opfordring af Jesus flygtede til Pella, der ligger på den anden side af Jordanfloden. Er det denne by? Sikkert ikke. Før vi måske kan svare på dette spørgsmål, må vi forstå, hvad Jesus kan mene med ordene 'Israels byer'. Udtrykket 'Israels byer' skal ligesom 10,6 forstås som Guds folk Israel, som også omfatter jøderne overalt i verden. Det er altså ikke kun byerne i Palæstina. Det er alle byer i hele verden, hvor der er jøder og synagoger. Også jøderne selv begrænsede ikke deres "område" til kun at være Palæstina. Galilæa var et selvstændigt jødisk område. I evangelistens perspektiv giver det mening, at udtrykket Israels byer omfatter alle byer i hele verden, hvor der er jødiske kolonier (se s. 2). Dvs. det Jesus forudsiger er, at kirken aldrig vil nå til alle jøder i hele (den daværende) verden og omvende dem, før han kommer igen. Hans genkomst skal i dette sammenhæng ikke forstås som hans endelig genkomst, men som hans komme for at dømme Jerusalem. Rent historisk giver det mening.

Men hvad kan vi så lægge i ordet 'den anden by' (V 23a)? Netop op til romernes belejring af Jerusalem, bliver Herrens "bror" Jakob henrettet af synedriet (62?). Han var menighedens leder ("biskop"). Og menigheden måtte som sagt flygte. Derfor gik også modermenigheden i Jerusalem til grunde. Havde Kristus bygget selve modermenigheden på Simon Peters og de øvrige apostles grundvold? Ja, sådan fremgår det af teksterne i NT. Skulle kirken have en ny modermenighed, eller kunne de kristne forestille sig, at den gamle modermenighed kunne genoprettes i Jerusalem, som nu var på vej til at blive totalt ødelagt?

På denne baggrund tolker jeg udtrykket 'den anden (by)' som det sted, hvor den alternative modermenighed skulle oprettes. Vi befinder os i Matthæusevangeliet i et missionsperspektiv, og det må have været meget vigtigt for de jødekristne menigheder at finde ud af, hvor de skulle kigge hen, når Jerusalem var ude af billedet. Det var jo deres hovedproblem efter år 70: Hvor var kirkens nye centrum? Også for jødedommen blev Jerusalem erstattet af Jamnia synedriet. Hvad skulle erstatte modermenigheden i Jerusalem? Der er historisk set kun ét svar: Rom, ikke den romerske hovedstad og kejserby, men kirken i Rom. Både Peter og Paulus var nemlig på tidspunktet for Jakobs martyrium i Rom³⁸. Hvis præmisserne er rigtige, så fortæller Jesus allerede i udsendelsestalen (kap. 10), at Jerusalem vil ophøre med at være modermenighed, og at der vil

³⁸ A.G. begynder i Jerusalem og ender i Rom, men uden en formel afslutning!

komme en ny, som man skal flygte til. Hvordan modermenigheden i Jerusalem de facto fungerede, mens Simon Peter og de andre tolv ledede den, fortæller Lukas i mange detaljer i A.G. Modermenigheden i Jerusalem er urmodellen både for en ny modermenighed og for en lokal menighed (kirke). Det giver perspektiv til Jesu ord til Simon Peter: "Du er den klippe, jeg vil bygge min kirke på". Kirken skal bygges på en åndelig klippe, først i Jerusalem, siden i Rom. Det er ikke fundamentet, nemlig Simon Peter, der er det afgørende, men Kristi kirke, der er bygget på fundamentet. Således kunne pave Clemens I, skrive til kirken i Korinth (år 96?): "Kirken, der er fremmed i Rom, hilser kirken, der er fremmed i Korinth", men han nævner overhovedet ikke sig selv. O. 107 skriver biskop Ignatius af Antiokia til kirken i Rom, hvor han er på vej til for at lide martyriet. Han siger udtrykkeligt, at denne kirke fører forsædet "i romernes land", hvilket nok skal forstås som forsædet i kirken i romerriget. Kirken sammenlignes således med et bordfællesskab, hvor alle de lokale kirker fejrer måltid sammen. Kirken i Rom indtager værtens rolle. Det er et smukt billede på kirkens væsen; men det er værd at bemærke, at Ignatius ikke siger, at det er biskoppen af Rom, Peters efterfølger, der fører forsædet, men kirken. Derfor skal vi også til slut påpege, at Jesus ikke primært i den anførte nøgletekst taler om Peter, fundamentet, men om kirken, som han bygger på fundamentet, Peter. Dette syn er det afgørende i NT's teologi om kirken. At Clemens udtrykkeligt siger, at kirken er fremmed i Rom er måske den bedste forklaring på modermenighedens situation. Kirken var fremmed både i Jerusalem men også i Rom. Med andre ord kirken må ikke identificeres med et lokalt civilt samfund. Kirken er på vandring mod det himmelske Jerusalem. Den hører i strengeste forstand ikke hjemme på jorden.

Hvordan opstod kirken i Rom? Det ved vi faktisk ikke. NT nævner overhovedet ikke, hvem der har forkyndt evangeliet i Rom. Det er i hvert fald hverken Peter eller Paulus. Det er sandsynligvis nogle kristne f.eks. fra Jerusalem, der på rejse til Rom også har forkyndt evangeliet om Jesus for de daværende jøder. Faktisk var der på Kristi tid en stor jødisk koloni i Rom. Kilderne nævner, at der i 40erne i vor tidsregning har været problemer blandt de mange jøder i Rom, og nogle måtte forlade byen (f.eks. Akvila og Priskilla, AG 18,2), måske på grund af stridigheder mellem de kristne jøder og de ikke-kristne jøder. Paulus skriver sit berømte brev til romerne (57-58). På det tidspunkt var der en kirke i Rom, ellers ville han ikke have skrevet et stort og vigtigt brev. Kirken bestod givetvis både af kristne jøder og ikke-jøder. Men der er stor uenighed blandt bibelforskerne om kirkens oprindelse og sammensætning. Men sikkert er, at den på det tidspunkt ikke var en stor, betydningsfuld modermenighed. Måske hører det med til at beskrive denne senere modermenighed, at dens liturgi på mange væsentlige måder afspejlede synagogeliturgen (og endda i Palæstina-udgaven; således har en jødisk musikhistoriker ment at kunne påvise, at det, vi kalder gregoriansk sang stammer fra synagoge gudstjenesten som den eneste af de kristne musikgenrer).

KONKLUSION:

Matthæus fremstiller både Jesu lære, som er grundlaget for kirken, og Jesu pædagogik, nemlig hvordan Jesus konkret opdrager sine disciple til at være disciple på den rigtige måde. Jesus er virkelig læreren, både hvad sandheden om Gud angår, og hvordan en discipel skal leve sin tro. Således fortsætter han Guds gerning i GT og fuldender den: *"I må ikke mene, at jeg er kommet for at ophæve loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at ophæve (dem) men for at opfylde (dem). Thi sandelig siger jeg jer: Før Himmelen og jorden forgår, skal ikke det mindste bogstav eller streg forgå i loven, før alt er sket. Den, der bryder blot ét af de mindste bud og lærer*

menneskene det samme, skal kaldes den mindste i Himlenes rige. Men den, der holder dem og lærer andre at gøre det, han skal kaldes stor i Himlenes rige” (Matth. 5,17-19).

De skriftkloge før og efter den nationale katastrofe i 70 var i fuld gang med at samle de gammeltestamentlige skrifter og udgive dem på en autentisk måde. Ca. 130 foretog en jødisk skriftlærd Aquila en ny oversættelse til græsk til afløsning af den såkaldte Septuaginta. Denne historiske kendsgerning giver således perspektiv til Jesu ord. Også Jesus var en skriftklog, der ville sammenfatte og bevare Guds ord i GT. Han afviser i den citerede tekst, at han vil ændre ved jødernes skriftgrundlag. Han vil absolut ikke skabe en ny religion. Tværtimod han er kommet for at opfylde og afslutte den hellige Skrift. Det handler ikke om en ny tekst, men om at forstå den på en rigtig og på ny måde i forhold til de jødiske skriftkloges måde at undervise på.

En skriftklog i kirken skal absolut respektere den overleverede tekst i GT, men forklare den i lyset af Jesu lære. Der vil således også være brug for skriftkloge i kirken, for det er Guds ord både i GT og i NT, der er trosgrundlaget, og som skal formidles til de troende.

GT og NT udgør én Bibel, og det er Jesus, som er Guds Ord, der har inspireret både GT og NT. Man kan altså ikke forstå Guds budskab i GT uden gennem NT, og man kan ikke forstå budskabet i NT uden at kende GT.

Det er Matthæus’ budskab til sine menigheder og til os. Derfor har han citeret dette Jesu ord i begyndelsen af bjergprædikenen, så vi kan forstå Jesu lære på den rigtige måde. Det er også kirkens officielle lære, som pave Benedikt giver udtryk for i den synodale skrivelse *Verbum Domini* (2010).

Det nye Guds folk er et fællesskab af lokale kirker samlet omkring en modermenighed. Deres fundament er Peters og de tolv lære om Kristus, som har fået sit skriftlige udtryk i NT (og GT). Det gør alle kirkerne og deres indbyrdes fællesskab apostolske. Lukas sammenfatter denne teologi på følgende måde: *”De holdt vedholdende fast ved apostlenes undervisning og ved fællesskabet, ved brødets brydelse og ved bønnerne”* (A.G. 2,42). Sådan beskrives kirken i Jerusalem efter pinse. Denne struktur gør det universelle kirkefællesskab katolsk, hvis de lokale kirker har samme elementer som i modermenigheden i Jerusalem. Nøgleordet i denne forbindelse er ‘apostlenes undervisning’ (lære), som er grundlaget for NT (og GT).

APPENDIKS:

NATANS FORJÆTTELSE TIL DAVID, 2. Samuelsbog 7

Da David havde bygget et cedertræshus til sig selv i Jerusalem (Davidsbyen), ønsker han også at bygge et rigtigt tempel til Gud. Men Gud svarer ham gennem profeten Natan:

”Skulle du bygge mig et hus at bo i?” (V5) og han fortsætter: ”men nu forkynder Jahve dig, at han vil bygge dig et hus”. (V11) Til slut siger Gud: ”Jeg vil lade en af dine efterkommere, dit eget kød og blod, efterfølge dig, og jeg vil grundfæste hans kongedømme. Han skal bygge et hus for mit navn, og jeg vil grundfæste hans kongetrone til evig tid ... Jeg vil være hans fader, og han skal være min søn (V12-14) ... Dit hus og dit kongedømme skal stå fast for mit ansigt til evig tid” (V16).

KOMMENTAR:

Denne tekst er en kernetekst, da den giver perspektiv til hele GT. Gud har udvalgt sig en konge over Israel, David. Og han har også besluttet, at Davids familie for altid skal sidde inde med

kongemagten! Gud bruger direkte udtrykket ”bygge et hus”, som i dette sammenhæng betyder oprette en kongeslægt. Israel skal altså efter Guds beslutning blive et kongerige, som Gud grundfæster (befæster) for altid. Man bygger et hus på et solidt grundlag, sådan skal Davids hus være grundfæstet. Det er billedet.

Vi skal tænke på Jesu ord, at vort hus skal bygges på klippen, som er hans ord (Matth. 7,24-25).

Men budskabet i denne tekst er også, at Davids efterfølger på kongetronen (Salomon) skal bygge Guds tempel – hus. Gud kæder udtrykkeligt dette løfte sammen med, at han vil ’grundfæste’ hans kongedømme. Når Gud siger, at han vil være denne konges far og han skal være Guds søn, er det et semitisk udtryk for kongens særlige værdighed: Han er i ”familie” med Gud.

Og det er det, Peter bekender: *”Du er Kristus, den levende Guds søn”* (Matth. 16,16). Peter bekræfter sin tro på Guds løfte: Nu går det i opfyldelse. Forbindelsen til 2. Sam. er umiskendelig!

Men der er også en forbindelse mellem Natans forjættelse til David og Jesu dåb (Matth 3,1-17)³⁹:

Johannes Døbers budskab er *”Omvend jer, thi Himlenes rige er kommet nær”* (v 2). Der bruges det tekniske ord ’forkyndelse’, dvs. Døberen er Guds sendebud (herold). Han har et budskab fra Gud, sådan som profeten Jesajas har forudsagt det, og Jes. 40,3 citeres ordret: *”ban Herrens vej”*. Døberen skal bane Herrens vej og det vil sige vejen for Jesus. Men omvendelse er en forudsætning for at vejen kan banes for Herren dvs. for Jesus.

Matthæus beskriver derefter, hvem det er, der modtager Døberens budskab: Beboerne i Jerusalem og i Judæa, men også beboerne på den anden side af Jordanfloden. Dette ”publikum” har i evangelistens øjne en betydning: Det er de første mennesker, der hører om Jesus indirekte.

Dernæst nævnes udtrykkeligt farisæerne og saddukæerne, som er en anden ledende gruppe blandt jøderne. Johannes modtager dem meget kritisk, for han regner ikke med, at de er oprigtige, og han peger på deres falske forståelse, at det er nok at kunne regne sig som jøde, dvs. Abrahams efterkommer for at kunne blive frelst. Denne åndelige problematik går igennem hele Matthæusevangeliet, ja er det grundlæggende tema.

Johannes’ budskab er, at Messias er på vej. Det er ham, det handler om. Det er ham Døberen skal bane vejen for.

Så kommer Jesus for også at blive døbt. Matthæus nævner, at Døberen vægrer sig ved at døbe ham. Det er vigtigt for evangelisten at understrege det. Hvad svarer hovedpersonen, Jesus, på det? *”Lad det nu ske! thi således er det den rigtige måde at opfylde al retfærdighed på”* (v. 15). Det er en dunkel situation. Spørgsmålet er teologisk: Hvorfor skal Jesus døbes med omvendelsesdåben? Ved at lade sig døbe af Johannes bekræfter Jesus, at Johannes virkelig er sendt af Gud. Johannes forbinder GT og NT. Men situationen er ikke afsluttet. Straks efter, at han er kommet op af vandet, åbenbarer Gud sig. Jesus salves med Helligånden, som her i en dues skikkelse symboliserer Israel⁴⁰. Og Gud forkynder: *”Denne er min søn, den elskede, i ham har jeg velbehag”* (ham har jeg udvalgt).

Disse ord bekræfter Guds løfte til David vedr. Salomon: *”Jeg vil blive hans far, og han vil blive min søn”* (2. Sam 7,14). Salme 2, som er en salme til en kongelig kroning, lyder: *”Men jeg er blevet salvet som hans konge, på Zion, hans hellige bjerg. Lad mig fremføre Jahves dekret; han sagde til*

³⁹ Se s. 6-7.

⁴⁰ Se note 11

mig: du er min søn; i dag har jeg født dig" (v 6-7)⁴¹. Som sagt er det en salme komponeret til indsættelse af en konge. Det, der er vigtigt i vores forståelse af Matthæusevangeliet, er billedet af kongens forhold til Gud. Efter gammel orientalsk skik blev en konge kaldt Guds søn. I Israel blev det ikke forstået naturalistisk, men symbolsk: Kongen er adopteret af Gud. Det ligger i udtrykket 'i ham har jeg velbehag = ham har jeg udvalgt' (Matth 3,17).

For at afrunde det billede, disse tekster fra GT tegner af en konge, må vi lige se, hvordan Salomon reelt blev konge. David beordrer præsten Zadok og profeten Natan samt sin højre hånd, Benaja, at føre Salomon ned til Gihon kilden ved foden af Sions bjerg, hvor han skal salves til konge, hvorefter han i højtidelig procession ridende på Davids æsel skal føres op til paladset og sættes på Davids trone: *"Han skal være konge i mit sted. Ham sætter jeg som fyrste over Israel og Juda* (1. Kongebog 1,32-35). Salvelsen sker ved en (hellig) kilde. Salomon udråbes derefter til konge. Så føres han i procession til paladset og indtager Davids trone. Men det er David, der indsætter ham gennem sine repræsentanter: præsten, profeten og Davids første embedsmand.

Mon ikke evangelisten har denne situation som baggrund for scenen ved Jordan floden? Der er i hvert fald en sammenhæng mellem dåben i vand, som foretages af profeten Johannes, og Guds salvelse af Jesus med Helligånden: Nu er Jesus indsat som Israels konge: Evangeliets kernebudskab. Forklarer det ikke også Jesu svar til Johannes: *"således er det den rigtige måde at opfylde al retfærdighed på"* (Matth. 3,15)? 'Retfærdighed' betyder i bibelsk sammenhæng: Guds vilje og plan: Dåben i Jordan hører med til indsættelse af Jesus som Messias / Kristus. Vi har Matthæus' fremstilling af Jesu dåb alle de traditionelle elementer ved en kongekroning: vand salvelse, proklamation af indsættelsen. Måske skal vi også regne med, at folket var til stede i et vist omfang og symboliserede Guds folk, jfr. 3,5-10.

Det er vigtigt for evangelisten at henvise til GTs forståelse af kongen og dennes forhold til Gud og til sit folk. Jesus opfylder fuldt og helt Guds løfte til David om en efterkommer på hans trone. Jesus er kongen, (Messias) og Guds søn, og er det nu reelt og ikke kun symbolsk! Det er den kristne tro. Guds løfter til David er gået i opfyldelse, ja langt ud over, hvad David og jøderne kunne forestille sig. Det er betydningen af dåbsscenen.

På denne baggrund kan vi drage følgende konklusion: 1. Jesus er den konge, som Gud har lovet David. Guds løfte går i opfyldelse i Jesus. 2. Jesus Kristus bygger sin kirke, som er Guds folk. Han bygger ikke et tempel som Salomon, men en kirke, et åndeligt tempel, som består af levende stene, nemlig de troende. 3. Dette nye åndelige tempel har som grundvold Jesu lære og gerning: Peters og de andre tolv autoritative overlevering, Bibelen. 4. Det er alene Jesus Kristus, der bygger dette åndelige tempel. 5. Alle folkeslag skal blive levende stene i dette tempel ved at komme til tro på Jesus som Kristus, verdens konge, gennem kirkens forkyndelse. 6. Det er Jesus Kristus, der nu overalt i verden, hvor mennesker kommer til tro på ham, bygger sin kirke, det åndelige tempel som verdens konge, men på det "apostolske" grundlag. 7. Jesus bygger ikke et nyt Guds folk. Han bygger videre på det, Gud begyndte med Abraham, som er begyndelsen på Guds eget folk. 8. Guds folk er et alternativ til denne verden, og selvom det fortsat lever i denne verden, er det dog "fremmed" i den. 9. Jødedommens grundstruktur findes substantielt i kirken i form af et verdensomspændende fællesskab mellem de lokale kirker kaldet et agapefællesskab, kærlighedsfællesskab, med et centrum, som er modermenigheden i Rom. 10. De lokale kirker er også bygget op som kærlighedsfællesskaber: *kommunio* (koinonia).

⁴¹ Oversat efter Dahood, The Anchor Bible.

AFSLUTNING:

Denne fremstilling af Matthæus' beskrivelse af Simon Peter og de øvrige tolv (elleve) apostles forhold til Jesus har ført os langt omkring, og nogle vil måske mene, at vi ikke havde behøvet at læse så mange andre bibelske tekster end dem, der står i dette evangelium. Men sandheden er, at jo dybere man trænger ind i en bibelsk tekst, jo flere sammenhænge opdager man. Det er en helt ny verden. Vi må indrømme, at vi ofte ubevidst indlæser vores egen forståelse i en bestemt tekst og derfor ikke forstår den rigtigt. Den omtalte tekst om Simon Peter som klippe er et klassisk eksempel på det. Jeg håber, at mine forklaringer har tydeliggjort, at Matthæus nok forstår teksten anderledes, end vi forstår den. Derfor sagde jeg indledningsvis, at vi ikke skal gå ud fra vores aktuelle kontroverteologiske problemstilling, men lade Matthæus tale på sine egne præmisser. Evangeliet lægger op til en større forståelse af, hvad Kristi kirke egentlig er, end den vi tror, at den er.

LM 26 07 2023, XVIII